

Raport Warsaw Enterprise Institute – Fundacji Związku Przedsiębiorców i Pracodawców

WARUNKI PROWADZENIA FIRM W POLSCE 2014

ZAKŁADANIE FIRMY / UZYSKIWANIE POZWOLEŃ BUDOWLANYCH
ZATRUDNIANIE I ZWALNIANIE PRACOWNIKÓW / REJESTROWANIE TYTUŁU WŁASNOŚCI / DOSTĘPNOŚĆ
KREDYTU OCHRONA INWESTYCJI / REGULACJE PODATKOWE / HANDEL ZAGRANICZNY
EGZEKWOWANIE UMÓW / LIKWIDACJA PRZEDSIĘBIORSTWA.

Brak pozytywnych zmian w kluczowych obszarach

SPIS TREŚCI

4	Streszczenie
8	1. 1. Wnioski z raportów
8	I Ramy instytucjonalne dla prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce
10	1.2. Stabilność prawa i reguł gry
10	1.2.1 Podatki i interpretacja przepisów podatkowych
13	1.2.2 Finanse publiczne
14	1.2.3 Zakładanie i zamykanie firm
16	1.2.4 Rynek pracy
17	1.2.5 Biurokracja
18	1.2.6 Inwestycje
19	1.2.7 Wymiana handlowa
20	1.2.8 Kontrole
22	1.2.9 Wymiar sprawiedliwości
23	1.2.10 Koszty pracy
24	II Wolność gospodarcza w Polsce na tle wybranych krajów
24	2.1 Prowadzenie biznesu w Polsce – podsumowanie rankingów
25	2.2 Łatwość prowadzenia biznesu w Polsce w poszczególnych kategoriach – porównanie
35	2.3 Wolność gospodarcza w Polsce na tle wybranych krajów – porównanie
35	2.4 Uwagi końcowe
37	III Badania własne ZPP
37	3.1 Busometr – indeks nastrojów gospodarczych MSP
42	Bibliografia

STRESZCZENIE

Po stopniowej poprawie tempa wzrostu PKB w kolejnych kwartałach 2013 roku, w większości obszarów gospodarki kontynuowane były pozytywne tendencje. W III kwartale br. Polska osiągnęła wzrost PKB o 1,9%. Utrzymał się wzrost produkcji sprzedanej przemysłu w skali roku, poprawił się wyraźnie popyt na usługi transportowe, stabilnie rosła sprzedaż detaliczna. Wyższy poziom PKB zawdzięczamy prawdopodobnie większemu popytowi wewnętrznemu. W okresie trzech pierwszych kwartałów 2013 roku odnotowano również wzrost eksportu. Komisja Europejska ocenia, że w 2014 r. polskie PKB wzrośnie o 2,5%. Wyniki raportów i rankingów wskazują na stabilność polskiej gospodarki i brak zagrożenia kryzysem finansowym. Poziom bezrobocia jest porównywalny do średniej UE, dług publiczny nie powinien przekroczyć w 2014 roku limitu 51% PKB.¹ Poprawa ogólnej koniunktury gospodarczej nadal w niewielkim stopniu przekłada się na poziom zatrudnienia. Widoczne są niewielkie symptomy poprawy, jednakże stopa bezrobocia w IV kwartale 2013 wyniosła 13,2 %, co oznacza, iż była o 0,3 p. proc. wyższa niż rok wcześniej. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wyniosło około 5,5 mln osób. Natomiast średnie wynagrodzenie brutto w listopadzie 2013 roku wynosiło 3897,88 PLN².

Pomimo relatywnie dobrej sytuacji makroekonomicznej nadal trwa impas inwestycyjny. Przedsiębiorcy z niepokojem patrzą w przyszłość i wszelkie działania inwestycyjne podejmują z wielką ostrożnością. W 2013 roku rząd wprowadził kilka dalszych zmian, w ramach *Pakietu na rzecz rozwoju przedsiębiorczości*. Zaowocowały one poprawą warunków funkcjonowania przedsiębiorstw w kilku obszarach, (tj.: wsparcie inwestycji, ograniczenie obowiązków informacyjnych, podnoszenie efektywności pracy oraz społecznej odpowiedzialności biznesu, usprawnienie administracji), jednak nie przyniosły rozwiązań systemowych na szeroką skalę. W naszym przekonaniu dokonane przez rząd reformy, choć niezwykle istotne i plasujące nas nieco wyżej w światowych rankingach, nadal pozostają niewystarczające.

Pod koniec 2013 r. liczba zarejestrowanych podmiotów w systemie REGON wyniosła 4 065 602. Spośród firm aktywnych zdecydowaną większość stanowiły mikroprzedsiębiorstwa. Struktura polskich firm pod względem wielkości od lat pozostaje w zasadzie bez zmian: mikroprzedsiębiorstwa stanowią 96,54%, małe 2,95%, średnie 0,45%, duże 0,08% wszystkich przedsiębiorstw³. Jednocześnie w Polsce udział mikroprzedsiębiorstw jest o 4 pp. wyższy niż średnio w UE-28. Świadczy to o istniejących nadal barierach rozwojowych, utrudniających przechodzenie firmom mikro na wyższy poziom rozwoju. W okresie styczeń-wrzesień 2013 r. badane przez GUS przedsiębiorstwa uzyskały lepsze

1 Komisja Europejska: *Stagnacja gospodarki UE, wzrost polskiego PKB*, Newsweek.pl, 05.11.2013, <http://swiat.newsweek.pl/ke-stagnacja-gospodarki-ue-wzrost-polskiego-pkb-newsweek-pl,artykuly;273989,1.html> (18.01.2014)

2 Dane wg. GUS

3 *Ibidem* (dane z 1 połowy 2013 r.)

niż rok wcześniej wyniki finansowe. Przychody z całokształtu działalności rosły wolniej niż koszty ich uzyskania (odpowiednio o 0,3% i o 0,4%), co znalazło odzwierciedlenie w poprawie wskaźnika poziomu kosztów (z 95,4% przed rokiem do 95,3%). Zarówno przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów jak i koszty tej działalności były niższe niż przed rokiem (odpowiednio o 0,1% i o 0,2%). Wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wyniósł 75,8 mld zł i był wyższy o 2,4% niż rok wcześniej. Polepszeniu uległ wynik na pozostałej działalności operacyjnej (8,2 mld). Natomiast pogorszeniu uległ wynik na operacjach finansowych (-1,2 mld).⁴

Międzynarodowe raporty analizujące warunki prowadzenia biznesu dość dobrze oceniają polską gospodarkę. *Doing Business (DB)* docenia zmiany, które zaszły w Polsce w ciągu ostatnich 8 lat, plasując ją w tegorocznym zestawieniu na 45 miejscu (wśród 189 analizowanych gospodarek). Raport wolności gospodarczej *The Heritage Foundation* również umieścił nas nieco wyżej, niż w ubiegłorocznym raporcie (50 w 2014 r. wobec 57 w 2013). Mniej korzystny dla Polski jest natomiast ranking *The Global Competitiveness*. Polska uplasowała się na 42 miejscu, a więc o jedno oczko gorzej niż zeszłorocznym zestawieniu. Według autorów raportu spowodowane jest to pogorszeniem się stabilności makroekonomicznej i innowacyjności.

Tabela 1: **Pozycja Polski w międzynarodowych zestawieniach konkurencyjności gospodarek**

NAZWA RANKINGU	AKTUALNA POZYCJA W RANKINGU	POPRIEDNIA POZYCJA W RANKINGU
Doing Business 2014	45	55
The Global Competitiveness Report 2013-2014	42	41
Index of Economic Freedom 2014	50	57
World Competitiveness Yearbook 2013	33	34

Źródło: Opracowanie ZPP

WSTĘP

Praca jest jednym z głównych czynników rozwoju gospodarczego. W szczególności wykonywana przez niezależnych przedsiębiorców – pracujących „u siebie”. Jednakże we współczesnym świecie, w szczególności w Polsce, przedsiębiorcy napotykają na absurdalne bariery utrudniające prowadzenie działalności gospodarczej.

Zgodnie z klasyczną teorią wolnorynkową państwo jest tylko i wyłącznie regulatorem, a nie uczestnikiem rynku. Podstawą sprawnie działającego państwa jest odpowiednie wyważenie roli tego regulatora. Niestety w Polsce, mamy do czynienia z zachwianiem proporcji. Państwo nie wywiązuje się ze swojej podstawowej roli w tych obszarach działania, do których zostało ustanowione, za to podejmuje się działań w obszarach, w których przeszkadza przedsiębiorcom, bądź wręcz z nimi konkuruje.

Celem niniejszego raportu jest w szczególności ukazanie problemów związanych z opodatkowaniem i kosztami pracy oraz sądownictwem i biurokracją,⁵ które stanowią bariery rozwoju przedsiębiorczości w Polsce.

Przygotowując raport o warunkach działania firm w Polsce postanowiliśmy oprzeć się na wiarygodnych źródłach międzynarodowych – Raportach Banku Światowego i OECD czy też *The Heritage Foundation* i *Economic Freedom Network*. Poza bezstronnością umożliwiając one dokonanie porównań z innymi Krajami Europy i Świata.

W szczególnie trudnej sytuacji są małe i średnie firmy, które system zmusza do zatrudniania rzeszy doradców, księgowych, pracowników administracyjnych itp., i tym samym znacznie pogarsza ich zdolności konkurencyjne oraz rozwojowe. Zamiast rozwijać nasze przedsiębiorstwa – toniemy w papierach, które musimy składać do rządu i mamy nieodparte wrażenie, że przytłaczająca większość z nich jest absolutnie zbędna.

Małe i średnie firmy w Polsce są fundamentem, na którym stoi nasz kraj. Przynoszą ponad 67% PKB, tworzą ¾ miejsc pracy. Mimo, to przedsiębiorczość jest w Polsce represjonowana. Wiele regulacji skarbowych jest sprzeczne z podstawowymi prawami człowieka, gwarantowanymi przez Konstytucję RP i martwymi w praktyce.

Przedsiębiorczość jest postrzegana jako jeden z głównych czynników rozwoju gospodarczego oraz wzrostu konkurencyjności w skali całej gospodarki. Niektórzy ekonomiści określają ją jako czwarty czynnik produkcji, obok pracy, kapitału i ziemi⁶.

5 Polityką się nie zajmujemy

6 Sullivan, Sheffrin (2003)

Nie domagamy się w związku z tym specjalnych praw, przywilejów czy specjalnego traktowania. Domagamy się równego traktowania i nie przeszkadzania nam w prowadzeniu działalności. Usunięcia barier administracyjnych, prawnych, etc., które absolutnie niczemu nie służą, poza interesami wąskiej klasy urzędniczej, która nie ponosi żadnych ciężarów utrzymania Państwa, a rości sobie prawo do arbitralnego narzucania tych ciężarów innym obywatelom. Przedsiębiorcom w szczególności.

Życzymy miłej lektury.

Robert Gwiazdowski
Warsaw Enterprise Institute

Cezary Kaźmierczak
Związek Przedsiębiorców i Pracodawców

I RAMY INSTYTUCJONALNE DLA PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ W POLSCE

Zgodnie z metodologią zaproponowaną przez Bank Światowy⁷, w niniejszym raporcie skupiono się głównie na następujących kategoriach związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej: zakładaniu firmy, uzyskiwaniu pozwoleń budowlanych, zatrudnianiu i zwalnianiu pracowników, rejestrowaniu tytułu własności, dostępności kredytu, ochronie inwestorów, regulacjach podatkowych, handlu zagranicznym, egzekwowanie umów oraz likwidacji przedsiębiorstwa.

1. 1. Wnioski z raportów

Raport Banku Światowego

Najnowszy raport Banku Światowego *Doing Business 2014* wskazał Polskę jako najszybciej reformującą się gospodarkę na świecie w ciągu ostatnich 8 lat. Polska w ogólnym rankingu zajęła 45. Miejsce, przesuując się o 10 miejsc w górę w stosunku do roku 2013. Polsce udało się wyprzedzić takie kraje jak Słowacja, Hiszpania, Czechy czy Luksemburg. Raport wskazuje na znaczące zmiany w trzech obszarach: uzyskiwanie pozwoleń budowlanych (104 miejsce w DB 2013, 88 miejsce w DB 2014), zakładanie firmy (124 miejsce w DB 2013, 116 miejsce w DB 2014) oraz rejestrowanie własności (63 miejsce w DB 2013, 54 miejsce w DB 2014). W kwestii uzyskiwania pozwoleń budowlanych wyeliminowano konieczność posiadania opisu geotechnicznego terenu a w kwestii zakładania firmy zlikwidowano wymóg rejestracji nowopowstałej firmy w Państwowej Inspekcji Sanitarnej i W Państwowej Inspekcji Pracy. Polska jest obecnie klasyfikowana wśród członków OECD posiadających wysokie przychody.

7

Metodologię oparto m.in. na Djankov et al. (2002), Botero et al. (2004), Djankov et al. (2007), Djankov et al. (2008a), Djankov et al. (w druku), Djankov et al. (2008b), Djankov et al. (2003), Djankov et al. (2008c). Simeon Djankov jest według portalu Ideas Repec jednym z 150 najlepszych ekonomistów na świecie. Był wieloletnim pracownikiem Banku Światowego oraz Ministrem Finansów Bułgarii. Dodatkowe informacje dotyczące metodologii można znaleźć na <http://www.doingbusiness.org/MethodologySurveys/>.

Raport wolności gospodarczej The Heritage Foundation i The Wall Street Journal

W porównaniu do ubiegłego roku Polska awansowała o 7 miejsc i zajęła w rankingu *The Heritage Foundation* 50 miejsce uzyskując łącznie 67 punktów. Awans ten zawdzięczamy przede wszystkim usprawnieniu wydawania pozwoleń budowlanych oraz deregulacji zawodów. Ponadto autorzy raportu odnotowali zmiany w takich obszarach jak: swoboda handlu (11 miejsce na świecie) oraz swoboda operacji finansowych (19 miejsce na świecie). Pośród państw europejskich Polska zajmuje 23 miejsce i znajduje się powyżej globalnej średniej (60,3). Raport wskazuje na obszary, które mogą stanowić zagrożenie dla polskiej gospodarki, m. in. wysoki deficyt budżetowy oraz wysokie wydatki publiczne.

Raport OECD

Rocznik OECD na rok 2013 wskazuje, iż Polska znajduje się na 25 miejscu na 36 klasyfikowanych w rankingu państw. Eksperti OECD wskazują, iż w Polsce mamy o 8 tys. euro rocznie niższe dochody netto niż pozostałe kraje OECD. Gorszy wynik niż Polska uzyskały jednak takie kraje jak Portugalia czy Grecja. Mając na uwadze trwającą konsolidację finansów publicznych, a także zastój gospodarki europejskiej, przewiduje się, że poziom realnego PKB wyniesie 2,2% w 2014 roku. Konsolidacja fiskalna jest najlepszą metodą na zmniejszenie wrażliwości gospodarki. Obniżenie deficytu ograniczy presję cenową, pozwoli utrzymać dług zagraniczny pod kontrolą oraz zwiększyć wiarygodność fiskalną. Jako zagrożenie dla polskiej gospodarki należy postrzegać spadek konsumpcji prywatnej spowodowany niestabilną sytuacją na rynku pracy.

Raport Dobrobytu Instytutu Legatum

Raport Instytutu Legatum na rok 2013 plasuje Polskę na 34 pozycji spośród 142 ocenianych krajów. Kryteria brane pod uwagę przy tworzeniu rankingu to stopień rozwoju następujących obszarów w poszczególnych krajach: ekonomia, przedsiębiorczość i szanse, rządzenie, edukacja, zdrowie, bezpieczeństwo, wolność obywatelska, społeczeństwo. W stosunku do lat ubiegłych pozycja Polski jest raczej niezmienna, w roku 2010 miejsce 29., w 2011 miejsce 28 i 32 w roku 2012. Najlepiej wypadliśmy w rankingu bezpieczeństwa – 26. lokata, najgorzej w rankingu mierzącym wolność obywatelską (55. miejsce) i ekonomia (49. miejsce). Eksperti wskazują, iż w ostatnich latach Polska znacząco zwiększyła poziom innowacyjności przedsięwzięć opartych na wynikach prowadzonych prac badawczo – rozwojowych, ponadto ciągle polepsza się infrastruktura, co niewątpliwie sprzyja rozwojowi przedsiębiorczości.

Raport Światowego Forum Ekonomicznego Global Competitiveness 2013 – 2014

Polska jako największy kraj spośród nowych członków Unii Europejskiej znalazła się rankingu na 42 pozycji. Jest to wynik o jedno miejsce gorszy niż w roku ubiegłym. Jako mocne strony polskiej gospodarki wskazano wielkość rynku, poziom edukacji oraz wysoki poziom rozwoju rynków finansowych. Zgodnie z raportem spadek Polski jest spowodowany pogorszeniem się stabilności makroekonomicznej i innowacyjności. Ekspertci zauważają, iż by utrzymać dotychczasową wysoką pozycję, Polska będzie musiała zwiększyć konkurencyjność gospodarki poprzez podniesienie stopnia jej innowacyjności, który jest niski w odniesieniu do efektywności i tzw. czynników podstawowych gospodarki. Ponadto jako bariery w rozwoju polskiej gospodarki dostrzeżono: złożoność i nieprzejrzystość systemu podatkowego, biurokrację, sztywność rynku pracy, ograniczona dostępność do finansowania i kiepski stan infrastruktury.

1.2. Stabilność prawa i reguł gry

Polska jest postrzegana jako kraj, w którym sytuacja polityczna, prawna i gospodarcza są raczej stabilne. Wpływa to pozytywnie na klimat inwestowania, niemniej jednak biurokracja oraz przepisy prawne i podatkowe powinny być dużo bardziej uproszczone.

Zgodnie z wynikami raportu „*Central and Eastern Europe Economic Scorecard – a sustainable future in a great region*” przygotowanego przez PwC we współpracy z Ambasadą Brytyjską, Polska dzięki swoim perspektywom rozwojowym i rozmiarowi jej gospodarki jest postrzegana jako najatrakcyjniejszy rynek w Europie Środkowej i Wschodniej. Raport wysoko ocenia stabilność polityczną Polski (wskaźnik 8,0 – na równi z Czechami, a tuż za Słowenią – 9,0). Polska otrzymała również wysoką notę jeśli chodzi o jakość kapitału ludzkiego (drugie miejsce ze wskaźnikiem 6,5, zaraz za Słowacją – 6,7), przy jednocześnie niskich kosztach pracy – wskaźnik 8,0 tuż za Rumunią (9,0) wraz z krajami bałtyckimi, Węgrami oraz Bułgarią.⁸

1.2.1 Podatki i interpretacja przepisów podatkowych

Opodatkowanie jest niewątpliwie jednym z istotnych czynników wpływających na prowadzenie działalności gospodarczej w Polsce. Wprawdzie eksperci *The Heritage Foundation* docenili, że zarówno podatek dochodowy od osób fizycznych, jak i prawnych został w ostatnim czasie uproszczony, to jednak w dalszym ciągu **polski system podatkowy jest bardzo skomplikowany i mało wydajny**. Również eksperci OECD za najbardziej palącą kwestię uznali reformę systemu podatkowego.

8

Według *Central and Eastern Europe Economic Scorecard. A sustainable future in a great region*, PwC 2013, <http://www.pwc.pl/pl/biuro-prasowe/polska-wsrod-miejsc-najbardziej-atrakcyjnych-dla-inwestorow.jhtml> (17.01.2014)

Za wyznacznik stopnia skomplikowania systemu podatkowego w Polsce można także uznać czas, jaki poświęcają przedsiębiorcy w ciągu roku na dokonanie płatności podatkowych. Według raportu *Doing Business* w roku 2013 było to 286 godzin i jest to dokładnie ten sam wynik co w roku ubiegłym. Niestety ciągle stawia to Polskę na dalekiej 113 pozycji spośród 189 krajów.

Tabela 2: System podatkowy w Polsce

ROCZNIK RAPORTU DOING BUSINESS	DB 2008	DB 2009	DB 2010	DB 2011	DB 2012	DB 2013	DB 2014
Pozycja w rankingu	..	..	..	128	124	104	113
Ilość płatności (rocznie)	40	40	40	29	29	18	18
Czas (godziny w ciągu roku)	418	418	395	325	296	286	286

Źródło: Opracowanie ZPP na podstawie raportu *Doing Business 2014*

Eksperti wskazują ponadto na konieczność efektywniejszego ściągania podatków oraz rozszerzenia możliwości płacenia podatku ryczałtowego bez konieczności prowadzenia księgowości przez mikroprzedsiębiorstwa. Ogólnym zaleceniem jest bowiem zbliżenie opodatkowania z zarobkami (dochodami), tj. bez konieczności obliczania kosztów uzyskania przychodów. Takim podatkiem mógłby być podatek obrotowy, który funkcjonował w Polsce do 1993 roku. Później został zastąpiony podatkiem VAT z czterostopniową skalą.

Mnożenie prawa w zakresie tzw. kosztów uzyskania przychodów jest zmorą polskich przedsiębiorców, na równi z niezwykle skomplikowanym i bardzo nieefektywnym systemem poboru podatku VAT. Najbardziej efektywnym i tanim w poborze jest podatek obrotowy. Obecne wpływy z CIT są marginalne dla budżetu państwa. Podatek obrotowy – zamiast CIT - przyniósłby znacznie wyższe wpływy, a przedsiębiorców uwolnił od tysięcy godzin zbędnych czynności biurokratycznych.

Podatek VAT w Polsce jest jednym z najwyższych w Europie (od 1 stycznia 2011 roku wynosi 23%). Dla porównania w Niemczech 1 stycznia 2007 stawkę zwiększono z 16% do 19%; we Francji podstawowa stawka jest równa 19,6%; w Hiszpanii – 16%.

Dodatkowo wiele problemów rodzi skomplikowana konstrukcja prawa dotycząca zasad odprowadzania podatku VAT, niejasna klasyfikacja towarów i usług a w związku z tym trudności w określeniu stawki podatku. Ponadto, bardzo niekorzystny dla przedsiębiorców jest moment w którym powstaje zobowiązanie podatkowe. Do czasu wejścia w życie III ustawy deregulacyjnej zobowiązanie podatkowe powstawało już w chwili wystawienia faktury, nawet jeśli kupujący zwlekał z płatnością. Wprawdzie istniała możliwość skorzystania z tzw. ulgi na złe długi, która daje możliwość odzyskania zapłaconego do urzędu VAT po wystawieniu faktury, która nie została uregulowana przez kontrahenta, niemniej jednak powoduje to niepotrzebne skomplikowanie procedury regulowania podatków. III ustawa deregulacyjna, która weszła w życie 1 stycznia 2013 roku pozwala tzw. małym podatnikom stosującym metodę kasową, by w przypadku sprzedaży na rzecz podatników VAT czynnych, rozliczać podatek VAT dopiero po otrzymaniu całości lub części zapłaty. Inaczej natomiast jest przy sprzedaży dla podmiotów innych,

niż czynni podatnicy VAT. W takim przypadku obowiązek podatkowy powstaje z dniem otrzymania całości lub części zapłaty, nie później niż 180. dnia, licząc od dnia wydania towaru lub wykonania usługi. Ustawa zmienia również zasady korzystania z ulgi na złe długi. Podatnik, który już rozliczył VAT, ale nie otrzymał należności od kontrahenta, będzie mógł dokonać korekty podatku po upływie 150 dni od terminu płatności. Niestety metoda kasowa rozliczenia podatku VAT jest rzadko akceptowana przez dużych kontrahentów, którzy nie mogą rozliczyć faktury i zaliczyć jej w koszty.

Dla porównania w Niemczech, przedsiębiorstwa są zobowiązane do przedstawienia wysokości zaliczki na podatek za dany kwartał roku w ciągu 10 dni od zakończenia kwartału. Podatek w formie zaliczki należy odprowadzić od wystawionych faktur. Na koniec roku kalendarzowego dokonuje się korekty wysokości należnego podatku i wtedy następuje ewentualny jego zwrot w sytuacji nadpłaty.

Według wielu ekonomistów jednym z najważniejszych czynników, które zapewniły Polsce jak do tej pory w miarę łagodne przejście przez kryzys gospodarczy na świecie, był silny popyt wewnętrzny. Decyzja rządu o podwyższeniu podatku VAT do 23% wpłynęła na zmniejszenie konsumpcji, a tym samym obniżenie popytu wewnętrznego.

1 stycznia 2013 roku weszła w życie Ustawa z dnia 16 listopada 2012 r. o redukcji niektórych obciążeń administracyjnych w gospodarce (Dz. U. poz. 1342) tzw. III ustawa deregulacyjna, która ma na celu poprawę warunków wykonywania działalności gospodarczej w Polsce, w szczególności poprawę płynności finansowej przedsiębiorców, ograniczenie zatorów płatniczych w gospodarce oraz zniesienie niektórych obciążeń administracyjnych i uproszczenie przepisów, które są barierami rozwoju przedsiębiorczości. W szczególności⁹:

- określono, że podatnicy podatku od towarów i usług, u których wartość sprzedaży (wraz z kwotą podatku) nie przekroczyła w poprzednim roku podatkowym, wyrażonej w złotych, kwoty odpowiadającej równowartości 1 200 000 euro (tzw. mali podatnicy), będą mogli rozliczać podatek VAT za dostawy towarów i świadczenie usług na rzecz podatnika VAT czynnego z dniem otrzymania całości lub części zapłaty;
- wskazano, że w razie dostawy towarów i świadczenia usług na rzecz innego podmiotu niż podatnik VAT czynny, mali podatnicy będą mogli rozliczać podatek VAT z tego tytułu, z dniem otrzymania całości lub części zapłaty;
- skrócono, ze 180 na 150 dni od dnia terminu płatności określonego w umowie lub na fakturze, czas, w ciągu którego nieściągalność wierzytelności uważa się za uprawdopodobnioną;
- nałożono na podatnika obowiązek zmniejszenia kosztów uzyskania przychodów o kwotę wynikającą z faktury (rachunku, umowy lub innego dokumentu) w przypadku zaliczenia tej kwoty do kosztów i nieregulowania jej w terminie 30 dni od daty upływu terminu płatności;
- określono, że w przypadku, gdy termin płatności jest dłuższy niż 60 dni, zmniejszenia kosztów uzyskania przychodów o kwotę wynikającą z faktury (lub innych dokumentów), dokonuje

⁹ Prawne podsumowanie stycznia 2013 r., Blog ekspertów prawnych z Kancelarii Prawnej M. Szulikowski i Partnerzy, 30.01.2013, <http://szulikowski.blog.onet.pl/2013/01/30/prawne-podsumowanie-stycznia-2013-r/> (16.01.2014)

- się z upływem 90 dni od daty zaliczenia tej kwoty do kosztów uzyskania przychodów, o ile nie została ona uregulowana w tym terminie;
- wprowadzono obowiązek po stronie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz Narodowego Funduszu Zdrowia publikowania wydawanych interpretacji indywidualnych, ze wskazaniem ich zakresu przedmiotowego.

1 października 2013 r. Ministerstwo Gospodarki przekazało do konsultacji projekt tzw. IV ustawy deregulacyjnej o ułatwieniu wykonywania działalności gospodarczej. Dzięki wprowadzonym rozwiązaniom przedsiębiorcy będą mogli zaoszczędzić rocznie blisko 1 mld zł. Projekt zawiera blisko 50 zmian w prawie gospodarczym, dotyczących ponad 30 ustaw. Koncentrują się one na wsparciu inwestycji, ograniczeniu obowiązków informacyjnych, podnoszeniu efektywności pracy oraz społecznej odpowiedzialności biznesu i sprawnej administracji. Ich wejście w życie wpłynie korzystnie na rozwój przedsiębiorczości w Polsce, zwłaszcza małych i średnich firm.¹⁰

Podsumowując, należy podkreślić, iż nowe przepisy zmieniają metodę kasową rozliczenia podatku VAT (obowiązek podatkowy powstaje z dniem otrzymania całości lub części zapłaty) poprzez m.in. zniesienie obowiązku zapłaty podatku VAT przez małego podatnika (w rozliczeniach kasowych), gdy kontrahent będący czynnym podatnikiem VAT nie zapłaci mu za dostarczony towar lub wykonaną usługę. Ustawa wprowadza również modyfikacje w korzystaniu z tzw. ulgi na złe długi. Podatnik, który rozliczył podatek VAT od należności, której faktycznie nie otrzymał będzie mógł dokonać korekty podatku należnego po upływie 150 dni od terminu płatności (dotychczas było to 180 dni). W celu zwalczania zatorów płatniczych ustawa ogranicza możliwość zaliczenia do kosztów uzyskania przychodu wydatków, których dłużnik faktycznie nie poniósł. W tym celu dokonano odpowiednich zmian w zakresie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. W zakresie ustaw o podatkach dochodowych PIT i CIT wprowadzono także ułatwienia w zakresie opodatkowania leasingu, które wyeliminują obecne bariery dla przedsiębiorców i urealnią zasady opodatkowania leasingu.¹¹

1.2.2 Finanse publiczne

Według Raportu Ministerstwa Gospodarki jednym z kluczowych wyzwań polityki fiskalnej jest zapewnienie możliwości elastycznego kształtowania wydatków, wzrostu udziału wydatków o charakterze prorozwojowym, przy zachowaniu stabilnych dochodów budżetowych. Kwestia ta jest istotna dla przedsiębiorców, ponieważ nie tylko wpływa na powstanie stabilnego otoczenia makroekonomicznego, ale odnosi się również do rosnących potrzeb pożyczkowych państwa. Zwiększona sprzedaż papierów skarbowych to sposób państwa na pozyskanie środków z sektora finansowego, które pozwolą na sfinansowanie zadłużenia publicznego. Niestety zabiera to możliwość

10 *Konsultacje IV ustawy deregulacyjnej rozpoczęte*, Ministerstwo Gospodarki, 14.10.2013, <http://www.mg.gov.pl/node/19256>, (18.01.2014)

11 *Ministerstwo Gospodarki, Trzecia ustawa deregulacyjna*, <http://www.mg.gov.pl/Tworzenie+lepszego+prawa/Dzialania+legislacyjne/Trzecia+ustawa+deregulacyjna> (10.01.2013)

skorzystania z tych środków podmiotom gospodarczym. Ponadto zwiększone potrzeby wydatkowania zasobów finansowych budżetu państwa, nie pozwolą raczej na wprowadzenie udogodnień podatkowych, na które tak czekają przedsiębiorstwa¹².

Polska gospodarka oparła się skutkom globalnego spowolnienia gospodarczego i jako jedyny kraj europejski nie doświadczyła recesji w roku 2009. Inwestycje zagraniczne, rozwój sektora usług, popyt wewnętrzny oraz wdrażane stopniowo ustawy deregulacyjne wpływają na dynamikę rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw.

Jednakże należy mieć na uwadze, iż wysoki w ostatnich latach deficyt finansów publicznych może w przyszłości spowodować obniżenie atrakcyjności inwestycyjnej Polski. By tego uniknąć eksperci radzą by w bardziej zdyscyplinowany sposób zarządzać finansami publicznymi. Konieczne jest ograniczenie biurokracji, reforma prawa pracy oraz walka z korupcją, które negatywnie wpływają na rozwój działalności gospodarczej. Część z tych postulatów została zauważona przez rząd. Rada Ministrów przyjęła 30 kwietnia 2013 roku Program Konwergencji – Aktualizacja 2013, który zakłada stworzenie warunków do szybkiego i zrównoważonego tempa konsolidacji finansów publicznych¹³.

OECD zarzuca Polsce, iż wprawdzie rząd przedstawia plan naprawy budżetu państwa, obejmujący wzmocnienie i konsolidację systemu fiskalnego, reformę systemu zabezpieczenia społecznego czy przyspieszenia prywatyzacji, niemniej jednak za tymi deklaracjami nie idą żadne, nawet wstępne projekty konkretnych ustaw. Jest to szczególnie ważne z punktu widzenia przedsiębiorcy, który w wyniku braku stabilności systemu prawnego (częstych, nieprzemyślanych i nieprzewidywalnych zmian prawa) nie jest w stanie efektywnie prowadzić swojego biznesu.

Zgodnie z raportem Ministerstwa Gospodarki „Przedsiębiorczość w Polsce” z 2013 r., obecna struktura wydatków budżetowych powoduje zmniejszoną swobodę rządu w kształtowaniu wysokości deficytu budżetowego. Zdecydowanie najwyższe wydatki dotyczą obsługi długu publicznego, subwencji dla jednostek samorządu terytorialnego oraz wspierania funduszy celowych oraz ich dysponentów (ZUS i KRUS). W związku z tym, bardzo mała część finansów publicznych może być zaangażowana w inwestycje infrastrukturalne, B+R, aktywną politykę rynku pracy czy zwiększenie skuteczności funkcjonowania służb publicznych.

1.2.3 Zakładanie i zamykanie firm

Pod koniec 2013 r. liczba podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON wyniosła 4065602. Większość stanowią mikro- i małe przedsiębiorstwa. Według raportu Banku Światowego *Doing Business* 2014 założenie nowej działalności gospodarczej w Polsce wymaga dopełnienia 4 procedur, trwa 30 dni, kosztuje 14,3 % dochodu per capita oraz wymaga wkładu własnego w wysokości co najmniej 12,6 %

12 *Przedsiębiorczość w Polsce 2013*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2013, s.34

13 *Ibidem*, s. 36

dochodu per capita. Na tle 189 krajów ocenianych w rankingu pod względem łatwości założenia nowej firmy, Polska zajmuje dalekie 116 miejsce. Średnia dla krajów OECD wynosi 11,1 dnia.

Porównując Polskę do innych krajów europejskich okazuje się, iż największą potrzebą jest skrócenie czasu koniecznego na założenie firmy (ułatwienie procedur, zmniejszenie biurokracji) oraz obniżenie kosztów.

Tabela 3: Zakładanie firm w Polsce w porównaniu do wybranych krajów

ROK 2013	POLSKA	BULGARIA	CZECHY	WĘGRY	SŁOWACJA	SŁOWENIA
Łatwość założenia firmy (ranking)	116	65	146	59	108	38
Ilość procedur	4	4	9	4	7	2
Czas (dni)	30	18	19.5	5	18,5	6
Koszt (% dochodu per capita)	14.3	1.0	8.2	8.6	1.5	0.0
Min. wkład własny (% dochodu per capita)	12.6	0.0	29.5	9.4	19.3	44.1

Źródło: Opracowanie ZPP na podstawie raportu *Doing Business 2014*

Również raport *The Heritage Foundation* wskazuje na zbyt rozbudowaną i długotrwałą procedurę związaną z rejestracją działalności gospodarczej. Bezpośrednio przekłada się to na wysoki koszt założenia i prowadzenia firmy, co zdecydowanie nie sprzyja przedsiębiorcom i często wywołuje zjawiska korupcyjne.

Raport Instytutu Legatum z roku 2013 wskazuje, iż najłatwiej jest rozpocząć i prowadzić działalność gospodarczą w Szwecji, Danii, Finlandii i Szwajcarii. Z kolei kraje, które w tej kategorii znajdują się zdecydowanie poniżej średniej UE to Węgry, Chorwacja, Bułgaria, Grecja, Polska oraz Rumunia.

W 2009 roku weszła w życie nowelizacja ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Zgodnie z jej zapisami, osoby fizyczne, chcące założyć własną firmę, mogą ją zarejestrować przy pomocy formularzy składanych w jednym okienku. Chodzi o druk EDG1, który złożyć możemy w Urzędzie Gminy lub w Urzędzie Miasta, właściwym dla miejsca prowadzenia przyszłej działalności.

Niestety, jak podkreślają eksperci OECD, reforma ta była krokiem w dobrym kierunku, ale w praktyce nie wpłynęła znacząco na skrócenie i ułatwienie procesu zakładania firmy. Przedsiębiorcy wciąż muszą borykać się z wieloma formalnościami, brakiem koordynacji pomiędzy instytucjami, do których trzeba zgłosić rejestrację firmy oraz długotrwałymi procedurami.

Od 1 lipca 2011 r. wprowadzono w Polsce tzw. zero okienka, tj. system, który pozwoli na założenie firmy przez Internet, bez konieczności wizyty w jakimkolwiek urzędzie. Dzięki tym zmianom przedsiębiorca będzie musiał wypełnić tylko jeden wniosek, tzw. wniosek zintegrowany i złożyć go przez Internet

lub w dowolnym urzędzie gminy. Zdecydowanie przyspieszy to rejestrację, a system informatyczny automatycznie przekaże dane urządzą zajmującym się rejestracją działalności gospodarczej. Wszystkie informacje ze złożonych wniosków będą gromadzone w systemie Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG), stanowiącym ogólnodostępną i bezpłatną platformę informatyczną, w której znajdują się podstawowe informacje o firmach. Ponadto, zgodnie z nowelizacją kodeksu spółek handlowych, od 1 stycznia 2012 r. do rejestracji spółki z o.o. w Polsce wystarczy wypełnienie formularza umowy spółki w Internecie i wysłanie go drogą elektroniczną do sądu rejestrowego. Wpis do Krajowego Rejestru Sądowego (KRS) dokona się automatycznie.¹⁴

Również w 2012 r. rząd przyjął projekt nowelizacji Kodeksu Pracy i innych ustaw, które zniosły obowiązek składania zgłoszeń dotyczących miejsca, rodzaju, zakresu prowadzonej działalności oraz zmian technologii i profilu produkcji do Państwowej Inspekcji Pracy i Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

1.2.4 Rynek pracy

The Heritage Foundation wyraźnie krytykuje regulacje prawne na rynku pracy. Efektywność polskiego rynku pracy, jak i przejrzystość administracji jest przez ekspertów oceniana negatywnie. Wprawdzie wiele regulacji musi być zgodnych z dość restrykcyjnymi przepisami unijnymi, to **jednak sztywne prawo pracy oraz wysokość pozapłacowych kosztów pracy są w Polsce zdecydowanie wyższe niż w innych krajach europejskich.**

OECD wskazuje na konieczność reformy systemu edukacji oraz inwestycji w kapitał ludzki, z uwagi na rozbieżność pomiędzy wykształceniem potencjalnych pracowników, a oczekiwaniami pracodawców. Dobrym rozwiązaniem z punktu widzenia biznesu wydawać się może ściślejsza współpraca pomiędzy uczelniami wyższymi, a firmami prywatnymi, a także powrót do popularyzacji szkół zawodowych jako formy zdobywania wiedzy praktycznej na poziomie nieakademickim.

Nowe regulacje rynku pracy powinny więc dążyć do zwiększania elastyczności zatrudnienia, co pozwala bowiem nie tylko na szybsze dostosowania cenowe, ale także na efektywniejszą realokację siły roboczej w przypadku szoków zewnętrznych.

Problemem na rynku pracy jest też płaca minimalna, która kształtowana jest ustawowo. W ciągu ostatnich pięciu lat wzrosła o 14% w porównaniu do płacy średniej, co jedynie upośledza¹⁵ lub w najlepszym wypadku nie wpływa¹⁶ na zatrudnienie nisko wykwalifikowanej siły roboczej. Dużo lepszym pomysłem, z uwagi na znaczne regionalne różnice w stopach bezrobocia oraz niską mobilność siły roboczej, byłoby wprowadzenie różnicowania geograficznego płac, zamiast częstego podnoszenia płacy minimalnej w skali całego kraju. Najlepszym zaś rozwiązaniem jest w ogóle likwidacja tzw. płacy

14 J. Beldowski, *Administracja przyjazna przedsiębiorcom*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2011, s.46-47

15 Neumark, Wascher (1992, 2007).

16 Card, Krueger (1994, 2000), Dube et al. (2007).

minimalnej, która uderza w najbiedniejszych i najsłabiej wykształconych. Płaca minimalna nie jest problemem przedsiębiorców i dotyczy ich w minimalnym stopniu. Bardziej uderza w najbiedniejszych, często pozbawiając ich szansy na jakąkolwiek pracę.

1.2.5 Biurokracja

Eksperti OECD poświęcili też dużo uwagi konieczności zmniejszenia roli państwa w gospodarce i ograniczenia wszechobecnej biurokratyzacji. Polska znajduje się wśród krajów, w których państwo odgrywa znaczącą rolę w gospodarce. Poza konsolidacją części procedur, co pozwala na załatwienie kilku formalności jednocześnie, rozpoczynanie biznesu w Polsce jest nadal bardzo kosztowne oraz długotrwałe, głównie z uwagi na fakt, iż nadal część z nich związana jest z wykorzystaniem różnych jednostek administracji publicznej. Taka sytuacja, prowadzi do zniechęcenia inwestorów oraz wzrostu korupcji.

Wskazać można zatem na najważniejsze bariery we współpracy z administracją publiczną:

- dublowanie kompetencji agencji rządowych;
- brak synergii i współpracy pomiędzy instytucjami administracji publicznej;
- brak zrozumienia podstawowych mechanizmów rynkowych przez instytucje rządowe;
- mnogość przepisów prawnych i dowolność interpretacyjna.

Według raportu *Doing Business* koszt założenia działalności gospodarczej w Polsce w 2013 r. oszacowano na 14,3% dochodu PKB *per capita*. Dla porównania, w 2004 roku wyniósł on 20%, a więc sytuacja w ciągu ostatnich kilku lat nie uległa znacznej poprawie.

Raport ukazuje, iż najbardziej uciążliwą kwestią w wypełnianiu przepisów przez przedsiębiorców jest ich duża czasochłonność. Często zdarza się, że te same dane i informacje trzeba przekazywać do kilku organów lub do tego samego organu wielokrotnie. Wielu przedsiębiorców wskazuje na brak racjonalnego celu/efektu wykonywania obowiązku jako najbardziej uciążliwy aspekt wykonywania przepisów. Tak więc uproszczenie obowiązujących przepisów i redukcja obciążeń administracyjnych jest najważniejszą kwestią jaką powinien obecnie zająć się rząd. Ponadto zmiany takie zaleca Polsce Komisja Europejska, realizująca podobne działanie w obrębie przepisów unijnych.

Podsumowując, należałoby znieść rozdrobnienie polityk wspierających małą i średnią przedsiębiorczość, a skupić się raczej na ułatwieniach globalnych, wspólnych dla wszystkich przedsiębiorców, takich jak obniżenie kosztów pracy czy zmniejszanie biurokratyzacji. Wielu małych przedsiębiorców zwyczajnie nie stać na zatrudnienie księgowych czy doradców biznesowych. Dlatego też należy radykalnie uprościć te procedury.

Należy zaznaczyć, że plan redukcji obciążeń administracyjnych powinien być najbardziej restrykcyjny w krajach, w których biurokracja stanowi poważną barierę rozwoju. Raport *Global Competitiveness* Światowego Forum Ekonomicznego w Davos wskazuje, iż tymi krajami są Grecja, Polska i Litwa. Dla

porównania najmniej uciążliwe regulacje w UE występują w Estonii i Finlandii. Za liderów uznać należy także Cypr, Luksemburg oraz Szwecję.¹⁷

Właściwie wszystkie kraje Unii Europejskiej zajmują się obecnie zmniejszeniem obciążeń administracyjnych w obszarze: środowiska, zagospodarowania przestrzennego, turystyki, prawa pracy, prawa działalności gospodarczej, prawa pobierczego. Od pewnego czasu prowadzone są również projekty, finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego, mające na celu realizację postulatu stworzenia przyjaznej administracji dla przedsiębiorców. Brakuje jednak podejścia systemowego do tego zagadnienia, ograniczając się jedynie do realizacji projektów opartych na najprostszych środkach, tj. szkoleń dla pracowników lub kampanii promocyjnych¹⁸.

Obowiązująca od 1 stycznia 2013 r. Ustawa z dnia 16 listopada 2012 r. o redukcji niektórych obciążeń administracyjnych w gospodarce (Dz. U. poz. 1342) wprowadziła zmiany usprawniające kontakt przedsiębiorstw z administracją. Nowe wytyczne dotyczą publikowania przez ZUS, NFZ i KRUS wydanych interpretacji oraz wskazania zakresu przedmiotowego interpretacji indywidualnych. Ustawa wprowadziła również możliwość przedstawiania zwykłych kopii dokumentów w miejsce oryginałów i kopii uwierzytelnionych w zakresie niektórych ustaw, w celu uproszczenia procedur administracyjnych.¹⁹

Tegoroczny raport *Doing Business* wskazuje na znaczące zmiany jeśli chodzi o rozpatrzenie wniosku rejestracji tytułu własności. W 2013 roku wystarczyło już tylko 35 dni. Daje nam to 54 pozycję w rankingu 189 państw i oznacza skok o 9 pozycji w stosunku do roku ubiegłego.

1.2.6 Inwestycje

Pozwolenia Budowlane

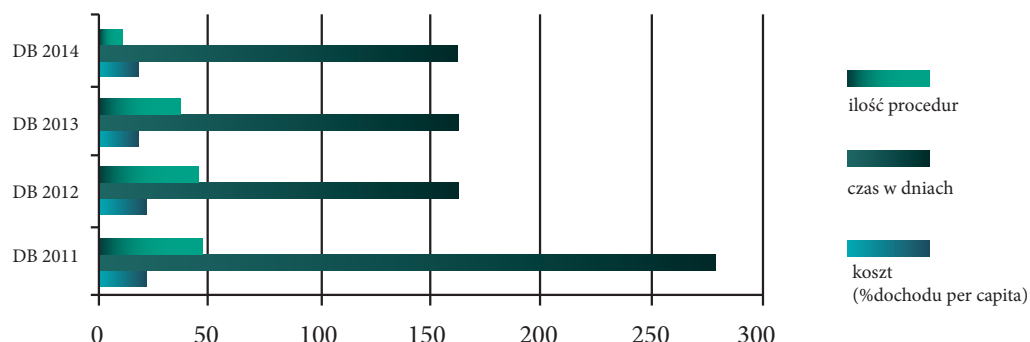
Kolejnym sygnalizowanym w raportach problemem jest licencjonowanie działalności gospodarczej oraz wolność inwestycji. Jednak według raportu *Doing Business* z 2014 roku uzyskiwanie odpowiednich zezwoleń, np. budowlanych, w pewnym stopniu się poprawiło, zwłaszcza dzięki wyeliminowaniu konieczności posiadania opisu geotechnicznego terenu. Polska zanotowała największą poprawę wyniku właśnie w tej kategorii awansując na 88 pozycję (w 2012 roku zajmowała pozycję 104). W porównaniu do poprzedniego roku znacznemu obniżeniu uległy koszty uzyskania pozwolenia na budowę, z 37% dochodu per capita do 10,6%, ilość procedur zmalała z 19 na 18, a na załatwienie wszystkich formalności potrzebujemy 161 dni.

17 *Global Competitiveness Report 2013 – 2014*, World Economic Forum

18 J. Beldowski, *op. cit.*, s. 65

19 Ministerstwo Gospodarki..., *op. cit.*

Rysunek 3: Uzyskiwanie zezwoleń budowlanych w Polsce

Źródło: Opracowanie ZPP na podstawie raportów *Doing Business 2011 – 2014*.

Publikowane przez Bank Światowy raporty wskazują jednakże, iż Polska, pomimo postępów w tej dziedzinie nadal odstaje od średniej europejskiej. Uzyskanie pozwolenia budowlanego w naszym kraju wymaga przeprowadzenia średnio 18 procedur, podczas gdy w Danii zaledwie 8. Ponadto są one bardzo czasochłonne. Polski przedsiębiorca potrzebuje na załatwienie wszystkich spraw (nie licząc samego opracowania dokumentów) ok. 161 dni, podczas gdy jego kolega w innych państwach europejskich 147,1 dni (średnia według *Doing Business*). Najlepiej na tym tle wypada Singapur – zaledwie 26 dni.

1.2.7 Wymiana handlowa

OECD, podobnie jak *The Heritage Foundation* zwraca również uwagę, że Polska powinna się bardziej otworzyć na współpracę ekonomiczną i gospodarczą z krajami spoza Unii Europejskiej. W szczególności kładzie się nacisk na minimalizację biurokracji i kosztów dla rodzimych przedsiębiorców, eksportujących swoje produkty czy usługi za granicę.

Według raportu *Doing Business* Polska zajmuje 49 pozycję wśród 189 państw w zakresie handlu zagranicznego. W porównaniu z rokiem poprzednim oznacza to skok zaledwie o 1 miejsce (50 miejsce wg raportu z 2013 r.). Eksport towarów wymaga przygotowania przed polskiego przedsiębiorcę 5 dokumentów, a import 4. Potrzeba na to ok. 17 dni w przypadku eksportu i 14 dni w przypadku importu.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników wymiany handlowej w porównaniu do średniej OECD

Wskaźnik	Polska	Średnia OECD
EKSPORT		
Liczba dokumentów	5	4
Czas (dni)	17	11
Koszt (dol. za kontener)	1,050	1,070
IMPORT		
Liczba dokumentów	4	4
Czas (dni)	14	10
Koszt (dol. za kontener)	1,025	1,090

Źródło: Opracowanie ZPP na podstawie danych *Doing Business 2014*

1.2.8 Kontrole

Każdy przedsiębiorca chciałby prowadzić działalność gospodarczą bez konieczności zwracania uwagi na kwestie formalne i biurokrację. W praktyce jednak jest zobowiązany do przestrzegania określonych zasad i musi się liczyć z możliwością cyklicznej kontroli prawidłowości ich przestrzegania przez powołane do tego celu organy. Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej (uchwalona przez Sejm 2.07.2004 r.) miała na celu usystematyzowanie zasad przeprowadzania kontroli w przedsiębiorstwach. W praktyce jednak przepisy są niespójne i pozostawiają spory margines interpretacji.

Ustawa wprowadza między innymi zakaz jednoczesnego prowadzenia więcej niż jednej kontroli działalności przedsiębiorcy. Nie dotyczy to jednak sytuacji w których:

- przeprowadzenie kontroli jest niezbędne dla prowadzonego przeciwko przedsiębiorcy śledztwa lub dochodzenia;
- odrębne przepisy przewidują możliwość kontroli w toku prowadzonego postępowania dotyczącego przedsiębiorcy;
- przeprowadzenie kontroli uzasadnione jest zagrożeniem życia, zdrowia lub środowiska;
- kontrola dotyczy zasadności dokonania zwrotu podatku VAT przed dokonaniem tego zwrotu;
- przeprowadzenie kontroli wynika z umów międzynarodowych lub gdy jest realizacją przepisów wspólnotowych o ochronie konkurencji i ochronie interesów finansowych Wspólnoty Europejskiej.

Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej określa również czas trwania wszystkich kontroli w firmie (również z pewnymi wyjątkami):

- 1) w odniesieniu do mikroprzedsiębiorców – 12 dni roboczych;
- 2) w odniesieniu do małych przedsiębiorców – 18 dni roboczych;
- 3) w odniesieniu do średnich przedsiębiorców – 24 dni roboczych;
- 4) w odniesieniu do pozostałych przedsiębiorców – 48 dni roboczych.

Teoretycznie przedsiębiorcy są chronieni przez przeciągającą się kontrolą podatkową. W praktyce jednak mogą wystąpić okoliczności, pozwalające na jej wydłużenie. Wystarczy, iż przedsiębiorca wykaże chociażby VAT do zwrotu. Nie może jednak przekraczać dwukrotności maksymalnego czasu na kontrole u danego przedsiębiorcy.

W Polsce do przeprowadzania kontroli w firmie uprawnione są wymienione poniżej instytucje:

- Urząd Skarbowy
- Państwowa Inspekcja Pracy
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych

- Organ samorządu terytorialnego
- ZAIKS/SAWP/STOART/ZPAV (stowarzyszenia ochrony tzw. praw autorskich)
- Kontrola organu wydającego koncesję, zezwolenie, licencję w zakresie wykonywania/przestrzegania przez przedsiębiorcę warunków udzielonych mu zezwoleń.
- Inspekcja Handlowa (kontrole podejmowane przede wszystkim wobec instytucji handlowych takich jak sklepy, hurtownie itp.)
- Inspekcja Ochrony Środowiska
- Inspekcja Pożarowa (głównie w przypadku organizowania imprez masowych czy składów materiałów łatwopalnych)
- Inspekcja Sanitarna (kontrolowane są głównie firmy mające związek z produkcją oraz obrotem żywnością oraz np. szpitale)
- Państwowa Inspekcja Weterynaryjna
- Urząd Dozoru Technicznego (kontrole dotyczą głównie firm budowlanych oraz innych, korzystających z różnych urządzeń jak np. wesołe miasteczka)
- Urząd Celny
- Inspektorat Transportu Drogowego
- Policja (mogą być przeprowadzane zarówno w wypadku uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa, jak i wspomagająco i prewencyjne np. przy sprawdzaniu legalności oprogramowania komputerowego w firmach)
- Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego (w wypadku uzasadnionych podejrzeń tzw. prania brudnych pieniędzy, działalności zagrażającej bezpieczeństwu państwa)
- Centralne Biuro Śledcze (kontrole tej instytucji mają miejsce głównie w wypadku uzasadnionych podejrzeń przestępczości gospodarczej, produkcji i obrotu narkotykami, przestępczości zorganizowanej itp.)
- Centralne Biuro Antykorupcyjne
- Komisja Nadzoru Finansowego (kontrole dotyczą firm oferujących usługi finansowe -banki, biura maklerskie, fundusze inwestycyjne itp.)

Przedsiębiorca powinien być powiadamiany o każdej kontroli. Może być ona wszczęta nie wcześniej niż po upływie 7 dni i nie później niż przed upływem 30 dni od dnia doręczenia zawiadomienia. Jednakże w niektórych przypadkach kontrole mogą być przeprowadzone także bez zawiadomienia.

Ustawodawca wymienia tu następujące sytuacje:

1. kontrola na podstawie prawa wspólnotowego,
2. kontrola w celu uniknięcia popełnienia przestępstwa,
3. kontrola na podstawie ustawy o monitorowaniu i kontrolowaniu jakości paliw,
4. kontrola na podstawie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów,
5. kontrola uzasadniona bezpośrednim zagrożeniem życia, zdrowia lub środowiska,
6. kontrola na skutek braku możliwości dostarczenia zawiadomienia.

1.2.9 Wymiar sprawiedliwości

Możliwość sprawnego rozstrzygnięcia sporów sądowych, a następnie szybka egzekucja wyroków jest niezwykle istotnym warunkiem prowadzenia działalności gospodarczej. Publikowane co pewien czas raporty nie stawiają Polski w korzystnym świetle. Według *Doing Business* polski przedsiębiorca potrzebuje na rozstrzygnięcie sporu przed sądem około 685 dni. Średnio kosztuje go to 19% wartości roszczenia i wymaga 33 procedur. Plasuje to Polskę na 55 miejscu wśród badanych 189 gospodarek. Należy podkreślić, iż w porównaniu do ubiegłorocznego zestawienia nie odnotowano żadnych zmian. Warto natomiast zwrócić uwagę, iż liczba spraw rozpatrywanych przez sądy gospodarcze w Polsce systematycznie rośnie. Rok 2012, podobnie jak rok 2011, charakteryzował się wzrostem wpływu spraw w sądach powszechnych. Wyniósł on 14 mln spraw, czyli o 3,4% więcej niż w 2011 r.²⁰

Raport *Doing Business* bierze pod uwagę ilość procedur dotyczących sporu gospodarczego, jego koszty i czas trwania. W maju 2012 r. wprowadzono nowelizację procedury cywilnej, która zmniejszyła liczbę procedur, ale spowodowała wzrost kosztów rozstrzygnięcia sporów. Duże znaczenie miało również zwiększenie liczby komorników i sędziów prowadzących sprawy gospodarcze. Powyższe zmiany skróciły czas oczekiwania na rozstrzygnięcie sporu o 145 dni. Średnia dla krajów OECD wynosi 529. Pewnym pocieszeniem może być jednak fakt, iż pod względem kosztów Polska plasuje się nieco poniżej średniej OECD (21%).

Mijający rok nie przyniósł spektakularnych zmian w zakresie działania organów sądowniczych. Można jedynie odnotować obowiązywanie nowej Ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. poz. 941), uregulowano kwestie związane m.in. z: przeglądaniem ksiąg wieczystych prowadzonych w systemie informatycznym przez Internet; składaniem za pośrednictwem systemu teleinformatycznego wniosków o wydanie odpisu księgi wieczystej, wyciągu z księgi wieczystej, zaświadczenia o zamknięciu księgi wieczystej, prowadzonej w systemie informatycznym, a także samodzielne wydrukowanie tych dokumentów za pośrednictwem systemu teleinformatycznego i nadanie tym wydrukowi mocy dokumentów wydawanych przez sąd. Wprowadzone tą ustawą regulacje służą ułatwieniu przedsiębiorcom dostępu do treści księgi wieczystej, a także usprawnieniu postępowań, w tym postępowań egzekucyjnych.

W trakcie prac legislacyjnych znajdują się projekty przewidujące przyspieszenie postępowań sądowych poprzez ograniczenie kognicji sądów, rozszerzenie kompetencji referendarzy sądowych i komorników sądowych, uproszczenie niektórych czynności procesowych, zmodyfikowanie rozwiązań wykorzystywanych przez uczestników postępowania w celu jego przedłużania. Celem projektowanych rozwiązań jest również zwiększenie efektywności postępowania egzekucyjnego oraz usprawnienie funkcjonowania tzw. „1 okienka” w sądzie rejestrowym i skrócenie czasu wymaganego do podjęcia działalności gospodarczej przez przedsiębiorców. Projektowane zmiany zakładają przyspieszenie i ułatwienie rozpoczynania działalności przez wszystkie podmioty podlegające wpisowi do KRS.

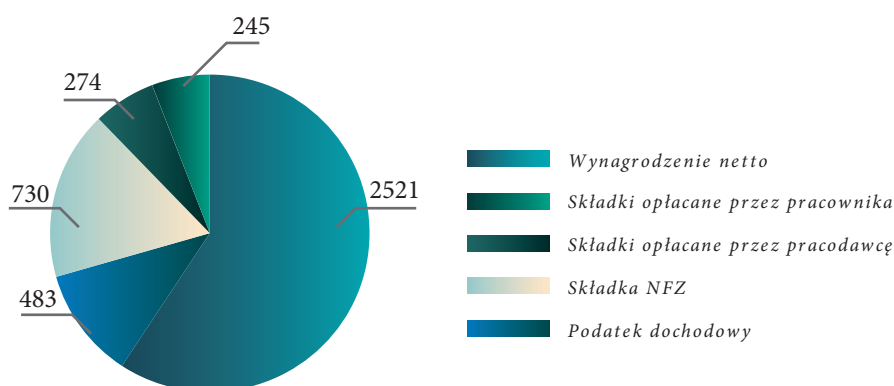
1.2.10 Koszty pracy

Polska ma jedno z najwyższych kosztów pracy w Europie Środkowo-Wschodniej. Od 2008 roku wzrosły o ponad 12 proc.²¹. Średni koszt godziny pracy w Unii Europejskiej (bez rolnictwa i administracji publicznej) wyniósł w 2012 r. 23,4 EUR, przy czym najwyższy był w Szwecji (39 EUR), a najniższy w Bułgarii (3,7 EUR). W przypadku Polski ukształtował się on na poziomie 7,4 EUR. Ogólna dynamika kosztów pracy kształtowała się w Polsce w 2012 r. powyżej średniej dla państw UE.

Pozapłacowe koszty pracy obejmują wszystkie elementy całkowitych kosztów pracy, które są ponoszone przez pracodawcę, poza wynagrodzeniem brutto. Do głównych kosztów pozapłacowych zalicza się: składkę na ubezpieczenie emerytalne w części finansowanej przez pracodawcę, część ubezpieczenia rentowego, ubezpieczenie wypadkowe oraz koszt utrzymywania Funduszu Pracy i Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Wysokość obciążeń podatkowych i pozapodatkowych, które w Polsce w 2012 roku wzrosły, są jednymi z kluczowych przeszkód we wzroście zatrudnienia oraz płac w przypadku wystąpienia spowolnienia gospodarczego. Ostatnia podwyżka kosztów pracy nastąpiła w styczniu 2013 roku, po podwyżce minimalnej pensji. Każda złotówka wydana oficjalnie na legalne zatrudnienie kosztuje firmę dodatkowo 60 groszy. Dla porównania 15 lat temu to było 15 groszy. Efektem wysokich kosztów pracy jest rozwój szarej strefy, firmy uciekają bowiem od coraz większych obciążeń.

Rysunek7 : **Struktura kosztów pracy dla przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce Narodowej w 2012 r.**

Źródło: Opracowanie ZPP na podstawie raportu MG, *Przedsiębiorczość w Polsce 2013*.

II WOLNOŚĆ GOSPODARCZA W POLSCE NA TLE WYBRANYCH KRAJÓW

W niniejszym rozdziale omówiono pozycję Polski wśród 189 państw, w oparciu o ranking *Doing Business*, przygotowywany rokrocznie przez Bank Światowy. Poszczególne kategorie obrazują obszary, mające kluczowe znaczenie dla prowadzenia biznesu, a więc jednocześnie te, które zazwyczaj wymagają podjęcia natychmiastowych działań. W poniższych zestawieniach wzięto pod uwagę państwa, będące liderami poszczególnych rankingów lub leżące w tym samym regionie Europy co Polska. Wybór ten podyktowany był chęcią pokazania miejsca naszego kraju na tle innych państw, najczęściej wywodzących się z byłego bloku wschodniego, a więc o podobnych zaszczościach polityczno-ekonomicznych. Pozwala to na celniejsze ukazanie sytuacji w Polsce i obszarów, które nadal pozostawiają wiele do życzenia.

2.1 Prowadzenie biznesu w Polsce – podsumowanie rankingów

W poniższej tabeli przedstawiono zagregowany ranking, obrazujący łatwość prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce na tle innych gospodarek według 8 podrankingów, określających pozycję Polski w poszczególnych kategoriach²².

22

Doing Business to corocznie opracowywany raport, który porównuje w 10 kategoriach związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, 189 gospodarek z całego świata.

Tabela 4: Łatwość prowadzenie biznesu w Polsce

Ranking	Pozycja* w DB2013 r.	Pozycja** w DB2014 r.
Łatwość prowadzenia biznesu	55	45
Zakładanie biznesu	124	116
Pozwolenia budowlane	104	88
Rejestracja nieruchomości	62	54
Dostępność kredytów	4	3
Ochrona inwestorów	49	52
Regulacje podatkowe	114	113
Handel zagraniczny	50	49
Wywiązywanie się z umów	56	55

* pozycja Polski na tle 185 gospodarek

** pozycja Polski na tle 189 gospodarek

Źródło: Opracowanie ZPP na podstawie raportu *Doing Business 2014*

Łatwość prowadzenia biznesu w Polsce została sklasyfikowana w DB 2014 na 45 miejscu wśród 189 badanych gospodarek, co oznacza skok o 10 miejsc w porównaniu do roku poprzedniego. Należy jednak podkreślić, iż tak korzystna ocena wynika ze zmiany metodologii, wykorzystywanej przez Bank Światowy w tworzeniu omawianego zestawienia. Zweryfikowano bowiem sposób obliczania dwóch wskaźników uwzględnianych w rankingu – handlu zagranicznego i płacenia podatków. Największy postęp widać w zakresie wydawania pozwoleń na budowę. W tej kategorii Polska awansowała o 16 miejsc (z 104 na 88). Wynika to z likwidacji wymogu dostarczenia do urzędu opisu geotechnicznego. Polepszyła się również nasza pozycja w zakresie rejestracji nieruchomości (z 62 na 54) oraz ogólnych warunków rozpoczęcia działalności. W przypadku tych ostatnich zajmujemy obecnie 116 miejsce, co oznacza awans o 8 pozycji w stosunku do ubiegłego roku (124). Był on możliwy dzięki zniesieniu wymogu rejestracji nowej spółki w Państwowej Inspekcji Pracy i Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Bardzo niską pozycję zajmujemy natomiast w zakresie podatków. Polska awansowała co prawda o jedno oczko, ale nadal plasujemy się na odległym 113 miejscu.

Na ocenę łatwości prowadzenia biznesu bez wątpienia wpływa również poziom korupcji w administracji publicznej. Według zestawienia *Corruption Perceptions Index* w 2013 roku Polska znalazła się na 38 pozycji wśród 177 państw.²³

2.2 Łatwość prowadzenia biznesu w Polsce w poszczególnych kategoriach – porównanie

Zakładanie biznesu

Łatwość zakładania nowej firmy ma kapitalne znaczenie dla oceny ogólnych warunków prowadzenia biznesu. W najnowszym rankingu Banku Światowego ponad 50 państw, w tym także Polska, wprowadziło korzystne w tym względzie zmiany, które przyczyniły się do wzrostu liczby nowych przedsiębiorstw, a tym

samym tworzenia nowych miejsc pracy. Liderami w tym zestawieniu pozostają państwa OECD oraz Azji Centralnej. Zakładanie nowego biznesu wymaga niestety czasu. Dla przedsiębiorców ważne jest jednak, aby wyeliminować jak najwięcej niepotrzebnych i czasochłonnych procedur administracyjnych i skrócić go do niezbędnego minimum. Dobrym przykładem jest również Chile, gdzie zdecydowano się wprowadzić w 2013 roku nowe prawo umożliwiające rejestrację określonego typu przedsiębiorstw online i bezpłatnie. W konsekwencji czas na założenie nowej firmy skrócił się z 27 w 2009 roku do 5,5 w 2013 roku.

W minionym roku udało się w Polsce wprowadzić kilka korzystnych zmian, dzięki którym czas potrzebny na założenie firmy skrócił się z 32 do 30 dni. Warto jednak podkreślić, iż na tle innych państw, w tym także należących do UE wypadamy nadal słabo. Przykładowo czescy przedsiębiorcy potrzebują 19,5 dnia, niemieccy 14,5, a litewscy zaledwie 6,5. Liderem w rankingu, podobnie jak w zeszłym roku, pozostaje Nowa Zelandia, gdzie założenie nowej firmy zajmuje tylko 1 dzień.

Tabela 5: Zakładanie firmy w Polsce na tle wybranych państw

SKŁADOWE	POLSKA	BUŁGARIA	CZECHY	WĘGRY	NIEMCY	LITWA	SŁOWACJA	NOWA ZELANDIA
Liczba procedur	4	4	9	4	9	4	7	1
Czas (w dniach)	30	18	19,5	5	14,5	6,5	18,5	0,5
Koszt (% dochodu <i>per capita</i>)	14,3	1	8,2	8,6	4,7	0,9	1,5	0,3

Źródło: Opracowanie ZPP na podstawie raportu *Doing Business 2014*.

Pozwolenia Budowlane

Według zestawienia *Doing Business* w minionym roku 24 państwa wprowadziły uproszczenia pozwalające na sprawniejsze wydawanie przedsiębiorcom pozwoleń budowlanych. Pod uwagę brano jak zawsze liczbę procedur, czas oraz koszt uzyskania pozwolenia. Podobnie jak w poprzednim zestawieniu zdecydowanie najlepszymi wskaźnikami mogą poszczycić się państwa europejskie oraz centralnej Azji. W przypadku tego ostatniego regionu liderem pozostaje Hong Kong. W Europie największy postęp odnotowano na Ukrainie. W opublikowanym przez Bank Światowy zestawieniu 5 najlepiej ocenianych państw skróciło średni czas uzyskania pozwolenia do 30 dni.

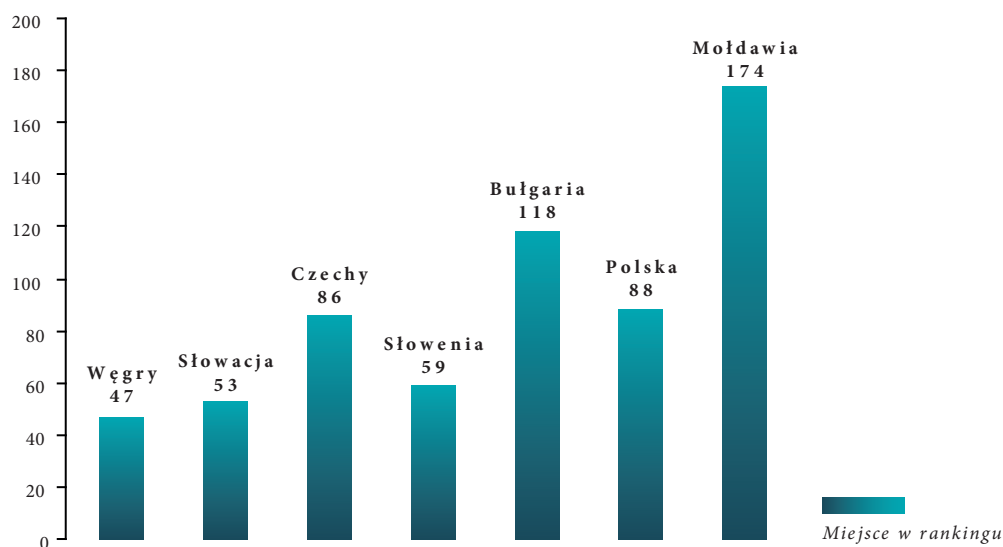
Tabela 6: Uzyskiwanie pozwoleń budowlanych w wybranych krajach

SKŁADOWE	POLSKA	ŚREDNIA UE	BUŁGARIA	CZECHY	WĘGRY	MOŁDAWIA	SŁOWACJA	SŁOWENIA
Liczba procedur	18	14	21	33	26	26	11	11
Czas (w dniach)	161	143	107	120	102	291	286	197
Koszt (% dochodu <i>per capita</i>)	10,6	78,7	293,5	10,5	5,7	69,3	7,3	65,3

Źródło: Opracowanie ZPP na podstawie raportu *Doing Business 2013*

Polska pod tym względem dokonała pewnych postępów. Liczba procedur została ograniczona do 18, co pozwoliło na redukcję zarówno kosztów (10,5% *per capita*) jak i czasu niezbędnego do uzyskania pozwolenia (161). W porównaniu do państw regionu nie wypadamy jednak najlepiej. Na Litwie ograniczono liczbę procedur do 16, dzięki czemu czas uzyskania pozwolenia skrócił się do 105 dni. U naszych niemieckich sąsiadów przedsiębiorcy potrzebują tylko 91 dni. Natomiast na wspomnianej wcześniej Ukrainie 73 dni. Nieco lepiej pod tym względem wypadamy na tle Słowacji (286 dni) oraz Słowenii (182), jednak w ogólnym zestawieniu oba państwa zajęły lepszą pozycję od Polski. Odpowiednio 53 oraz 59 miejsce, co jest zasługą niskich kosztów oraz ograniczenia niezbędnych procedur. Lider tego zestawienia – Hong Kong, ograniczył czas uzyskiwania pozwoleń budowlanych do 71 dni, przy zaledwie 6 procedurach.

Rysunek 8: Pozwolenia budowlane w wybranych krajach – miejsce w rankingu

Źródło: Opracowanie ZPP na podstawie raportu *Doing Business 2014*.

Rejestracja własności

Możliwość łatwego rejestrowania nieruchomości ma bardzo istotne znaczenie dla rozwoju biznesu. Jasne procedury administracyjne sprzyjają transakcjom kupna sprzedaży, ułatwiają pozyskanie źródeł finansowania, obniżają koszty i czas. Według raportu *Doing Business* 31 państw dokonało postępów w tym zakresie. Liderzy zestawienia wdrożyli reformy regulacyjne, polegające na przekazaniu wszystkich kompetencji jednej instytucji, odpowiedzialnej za sprawny przebieg całego procesu, ograniczenie liczby niezbędnych procedur. Ponadto usprawniono system zarządzania oraz unowocześniono systemy informacji i komunikacji. Najlepszymi osiągnięciami w tym zakresie może poszczycić się Gruzja. Liczbę niezbędnych procedur ograniczono do 1, a czas potrzebny na załatwienie spraw administracyjnych skrócono do dwóch dni. Biorąc pod uwagę jednak poszczególne regiony świata, największe postępy w ciągu ostatniego roku poczyniły kraje Afryki Subsaharyjskiej, jak Lesotto (88 miejsce) lub Uganda (126 miejsce). Wśród krajów europejskich wskazuje się na Federację Rosyjską (17 miejsce), Holandię (47 miejsce) i Danię (7 miejsce). W przypadku tej ostatniej w ciągu ostatnich pięciu lat wdrożono reformy, które umożliwiły skrócenie czasu potrzebnego na zarejestrowanie własności z 42 do zaledwie 4 dni.

Polska zajęła 54 miejsce, awansując tym samym o 8 miejsc, w porównaniu do ubiegłorocznego zestawienia. Liczbę procedur skrócono do 6, a czas całkowity do 35 dni (jest to związane głównie z oczekiwaniem na decyzję odpowiednich organów rejestrowych). Dla porównania na Węgrzech rejestracja zajmuje 16,5 dnia, w Bułgarii 14 dni, a w Mołdawii zaledwie 6. Także nasi południowi sąsiedzi wypadli w rankingu znacznie lepiej. Słowacy przedsiębiorcy potrzebują jedynie 16,5 dnia na zarejestrowanie nowej własności. Czescy 24 dni.

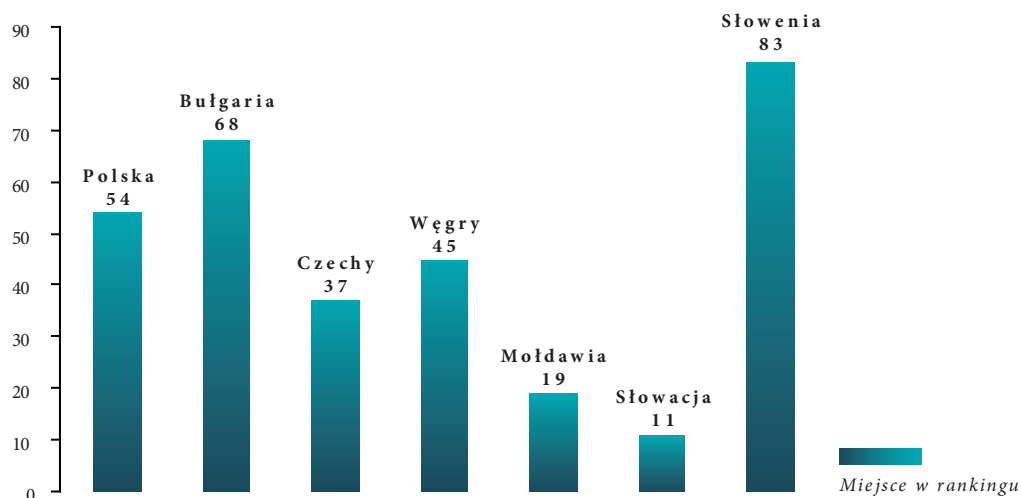
Tabela 7: Rejestrowanie własności w Polsce na tle innych krajów

SKŁADOWE	POLSKA	BUŁGARIA	CZECHY	WĘGRY	MOŁDAWIA	SŁOWACJA	SŁOWENIA
Liczba procedur	6	7	3	4	19	3	5
Czas (w dniach)	35	14	24	16,5	6	16,5	109,5
Koszt (%)	0,4	2,9	3,0	5,0	0,9	0,0	2,0

Źródło: Opracowanie ZPP na podstawie raportu *Doing Business 2014*.

Reforma systemu administracyjno-sądowiczego powinna więc zmierzać do zredukowania liczby procedur oraz skrócenia czasu trwania rejestracji przedmiotu własności.

Rysunek 10: Rejestrowanie własności w Polsce na tle wybranych krajów – miejsce w rankingu

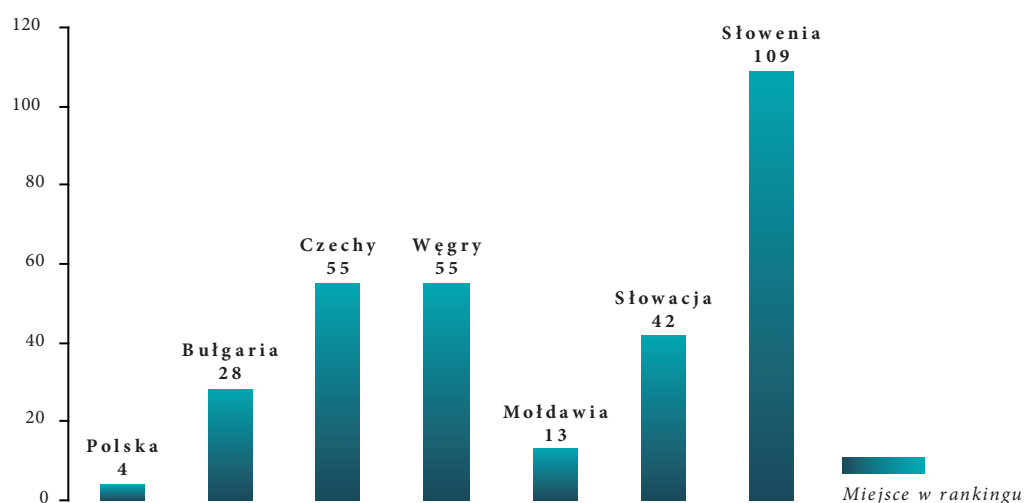
Źródło: Opracowanie ZPP na podstawie raportu *Doing Business 2013*.

Dostępność kredytów oraz ochrona inwestorów

Możliwości pozyskania dodatkowych źródeł finansowania działalności gospodarczej uległy w ostatnim czasie ograniczeniu. Banki prowadzą znacznie ostrożniejszą politykę kredytową. Odczuwają to zwłaszcza małe i średnie przedsiębiorstwa. Rządy poszczególnych państw mogą je poprawić ich sytuację, poprzez korzystne zmiany w prawie upadłościowym, łatwiejszy dostęp do informacji oraz zabezpieczenie praw zarówno kredytobiorców jak i kredytodawców (na przykład poprzez łatwiejsze egzekwowanie roszczeń w przypadku niewywiązania się z umowy).

Pod względem dostępności kredytów Polska uplasowała się na trzecim miejscu. Oznacza to skok o jedno miejsce w porównaniu do ubiegłorocznego zestawienia. Choć należy podkreślić, iż awans nie jest wynikiem wprowadzenia nowych reform, lecz pogorszenia sytuacji w innych krajach. Razem z Polską na trzecim miejscu uplasował się Singapur, Hong Kong, Nowa Zelandia czy Stany Zjednoczone. Jesteśmy zatem pod tym względem porównywalni z państwami, które zostały uznane przez Bank Światowy za najbardziej przyjazne biznesowi. Spośród państw naszego regionu także Łotwa zajęła taką samą lokatę. Oczywiście nie jest to regułą. Zarówno Węgry jak Słowacja zajęły w tym roku gorszą pozycję. Liderami zestawienia jest Malezja oraz Wielka Brytania.

Rysunek 11: Dostępność kredytów w Polsce na tle wybranych państw – miejsce w rankingu

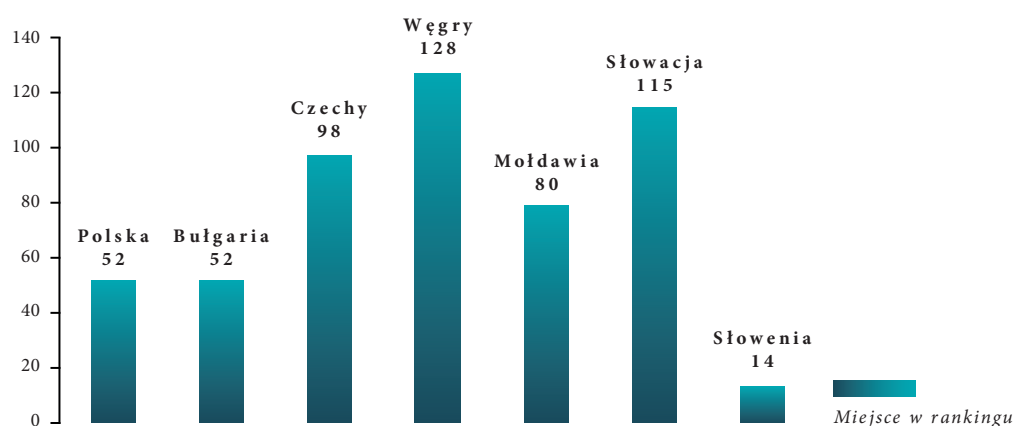

Źródło: Opracowanie ZPP na podstawie raportu *Doing Business 2014*

Ochrona inwestorów oznacza zdolność przedsiębiorstwa do pozyskiwania kapitału, którego potrzebuje m.in. do wzmocnienia swojej konkurencyjności oraz innowacyjności. Jeżeli prawo nie chroni akcjonariuszy mniejszościowych, inwestorzy mogą być niechętni do zapewnienia środków finansowych dla przedsiębiorstw poprzez zakup ich akcji. Kluczowe znaczenie mają tutaj regulacje, gwarantujące przejrzyste i efektywne wymogi dotyczące dostępu do informacji, udziału akcjonariuszy w podejmowaniu kluczowych decyzji dla rozwoju spółki. Według *Doing Business* dziewięć państw poczyniło w tym względzie pewne postępy, w stosunku do poprzedniego roku. Najwyżej ocenione zostały państwa azjatyckie.

Polska zajęła 52 pozycję, podobnie jak Bułgaria, co jest wynikiem nieco lepszym niż średnia państw regionu (56). Według oceny Banku Światowego inwestorzy są chronieni lepiej niż w Niemczech, Czechach, Słowacji czy na Węgrzech.

Rysunek 12: Ochrona inwestorów w Polsce na tle wybranych krajów – miejsce w rankingu

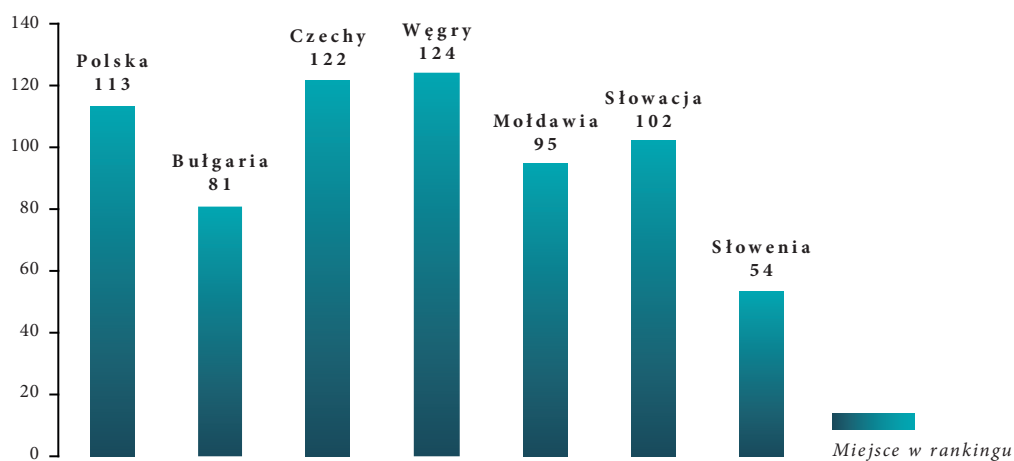
Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu *Doing Business 2014*.

Regulacje podatkowe

Wysokie podatki oraz nieprzejrzysty system podatkowy to jedne z największych barier, krępujących rozwój biznesu i dający pole do wielu nadużyć i tworzenia szarej strefy. Zbyt duże obciążenia fiskalne zniechęcają do inwestowania i sprzyjają korupcji. Zadaniem rządzących jest więc stworzenia prostych zasad i minimalizowanie administracyjnych procedur. Tylko w ten sposób przedsiębiorcy nie będą odczuwali zbędnych obciążeń, co w rezultacie sprawi, iż będą bardziej skłonni do płacenia podatków, a tym zasilania państwowego budżetu.

W minionym roku 32 państwa wdrożyły reformy, obniżające podatki lub upraszczające ich płacenie. Największy postęp odnotowano w Azji centralnej oraz Europie. Najczęściej reformy polegały na wprowadzeniu możliwości płacenia podatków online, obniżenie stawek podatkowych oraz ograniczenie liczby różnych podatków. W porównaniu do innych państw wyraźnie widać, że polski system podatkowy należy do jednego z najbardziej skomplikowanych na świecie. Przeciętny polski przedsiębiorca musi dokonać w ciągu roku 18 różnych płatności, co zajmuje mu średnio 286 godzin. Łączne obciążenia podatkowe to 41,6% całkowitego zysku. Dlatego też w rankingu *Doing Business* zajmujemy dopiero 113 pozycję. Nasz wynik jest gorszy od średniej regionalnej. Polska zajęła gorsze miejsce niż Bułgaria (81), Niemcy (89), Słowacja (102). Gorzej ocenione zostały natomiast Czechy (122) oraz Węgry (124). Pod względem liczby płatności wyprzedzamy nawet kraje Ameryki Łacińskiej, co powinno być już sygnałem dla rządu do rozpoczęcia natychmiastowych reform. Niestety w minionym roku nie wdrożono żadnych nowych zmian, które uprościłyby polski system podatkowy i choć po części ułatwiły prowadzenie biznesu.

Rysunek 13: Regulacje podatkowe w Polsce na tle wybranych krajów – miejsce w rankingu

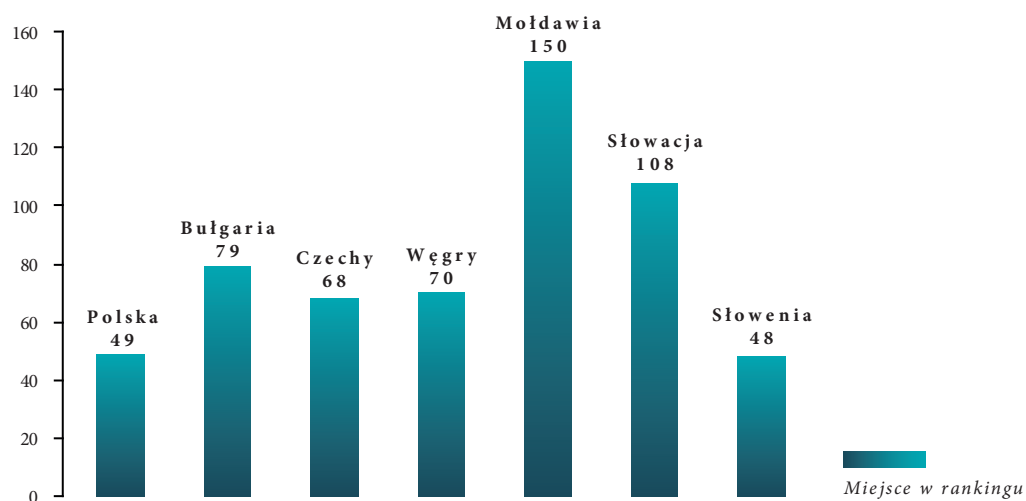
Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu *Doing Business 2014*.

Handel międzynarodowy

Uproszczenie procedur administracyjnych związanych z handlem międzynarodowym ma kapitalne znaczenie dla przedsiębiorstw, działających na zglobalizowanych rynkach. Zbyt restrykcyjne wymogi, uciążliwe procedury celne, nieefektywne operacje portowe i nieodpowiednia infrastruktura oznaczają dla przedsiębiorców konieczność ponoszenia dodatkowych kosztów i wydłużają niepotrzebnie eksport lub import towarów.

Według raportu *Doing Business* w minionym roku 22 państwa odnotowały poprawę warunków prowadzenia wymiany handlowej. Wdrażane reformy dotyczą najczęściej ograniczenia biurokracji związanej z odprawą celną oraz informatyzacja całego procesu (elektroniczny system składania dokumentów przewozowych). Od siedmiu lat liderem w tym względzie pozostaje Singapur.

Eksport standardowego kontenera oznacza dla polskiego przedsiębiorcy konieczność przygotowania 5 dokumentów, co zajmuje mu średnio 17 dni i kosztuje 1050 dol. Dla porównania przedsiębiorcom w Singapurze wystarczą 3 dokumenty, 6 dni oraz 460 dol. W przypadku importu jest nieco lepiej. Trwa to zazwyczaj 14 dni, wymaga przygotowania 4 dokumentów i kosztuje 1025 dol. Bank Światowy zakwalifikował Polskę na 49 miejscu wśród 189 gospodarek świata. Zajęliśmy lepszą pozycję od naszych południowych sąsiadów – Czechów (68) oraz Słowaków (108). Wiele brakuje nam jednak do Niemiec, które zajęły 14 pozycję. Warto podkreślić, iż nasze wskaźniki są gorsze niż średnia dla krajów OECD, co wynika po części z faktu, iż od dwóch lat nie przeprowadzono w Polsce żadnych nowych zmian, upraszczających prowadzenie międzynarodowej wymiany handlowej.

Rysunek 14: Handel zagraniczny w Polsce na tle wybranych krajów – miejsce w rankingu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu *Doing Business 2014*

Egzekwowanie umów

Dobrze działające sądy są podstawą sprawnego wyegzekwowania należności, w przypadku niewywiązywania się partnera handlowego z zawartej umowy. Ogólne warunki prowadzenia biznesu mierzy się zatem również pod względem efektywności i przejrzystości funkcjonowania sądów gospodarczych. Przedsiębiorcy chętniej inwestują i zawierają nowe kontakty jeżeli mają poczucie, iż w przypadku jakichkolwiek problemów i ewentualnego sporu sądowego nie będą musieli czekać latami na uzyskanie prawomocnego wyroku.

W minionym roku kilkanaście krajów poczyniło postępy w tym względzie. Liderem pozostaje Luksemburg. Sądy potrzebują tutaj średnio 321 dni na rozstrzygnięcie sprawy. Choć jeszcze szybsze są ich singapurscy odpowiednicy. Zajmuje im to zaledwie 150 dni. Najgorzej wypada Bangladesz. Przedsiębiorcy muszą czekać tutaj nawet 4 lata. Ograniczenie liczby procedur administracyjnych oraz możliwość załatwiania części online ma kluczowe znaczenie dla usprawnienia pracy sądów.

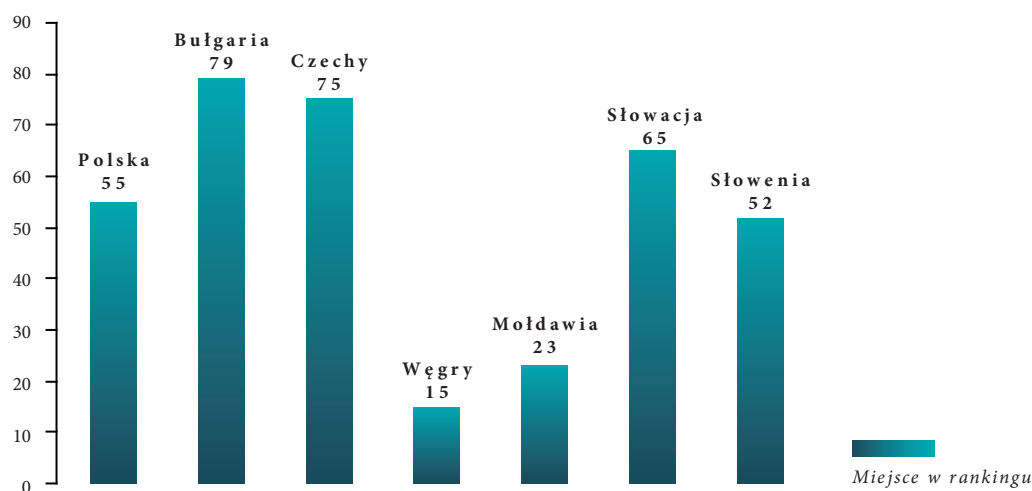
Raport *Doing Business* wymienia Polskę jako kraj, który poczynił duże postępy w ostatnim czasie. Między innymi dzięki reformie deregulacyjnej, wdrożeniu elektronicznego systemu zarządzania, wprowadzenie pierwszych e-sądów, zmianach w Kodeksie postępowania cywilnego czy zwiększenia liczby sędziów. Nie zmienia to jednak faktu, iż system egzekucji prawa w Polsce można nadal ocenić jako nadmiernie zbiurokratyzowany. Zgodnie z danymi z raportu *Doing Business* rozwiązanie sporu gospodarczego w Polsce trwa średnio 685 dni i wiąże się z 33 procedurami, których koszt oszacowano na poziomie 19% wartości kontraktu. Plasuje to Polskę na 55 miejscu, co jest wynikiem lepszym niż w przypadku Słowacji (65), Czech (75) czy Bułgarii (79), jednak nadal poniżej średniej OECD.

Tabela 8: Rozstrzygnięcie sporów gospodarczych w wybranych krajach

SKŁADOWE	POLSKA	BULGARIA	CZECHY	WĘGRY	MOŁDAWIA	SŁOWACJA	SŁOWENIA
Liczba procedur	33	38	27	35	31	32	32
Czas trwania (w dniach)	685	564	611	395	337	545	1270
Koszt (% wartości kontraktu)	19	23,8	33,0	15,0	28,6	30	12,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu *Doing Business 2014*

Rysunek 15: Rozstrzygnięcie sporów gospodarczych w Polsce na tle wybranych krajów – miejsce w rankingu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu *Doing Business 2014*

Procedura ogłoszenia upadłości

Przeprowadzenie sprawnego postępowania upadłościowego pozwala na szybki zwrot pieniędzy wierzycielom, zachowanie rentownych przedsiębiorstw, a tym samym poprawy wzrostu gospodarczego i zrównoważonego rozwoju gospodarki. Jest to szczególnie istotne w trudnych czasach kryzysu, kiedy gwałtownie wzrasta liczba wniosków upadłościowych. Sprawny system pozwalający na znalezienie szybkich i satysfakcjonujących wszystkie strony rozwiązań możliwy jest poprzez stworzenie przejrzystych procedur, ułatwiających spłatę zadłużenia oraz restrukturyzację rentownych przedsiębiorstw.

Według ostatniego raportu *Doing Business 2014*, największy postęp w tej dziedzinie odnotowano w Europie oraz Azji centralnej, gdzie w ciągu ostatnich 5 lat wdrożono najwięcej reform. Dobrym przykładem są Czechy. Zreorganizowano i uproszczono postępowania upadłościowe, wprowadzono ściślejszy nadzór państwowy. W efekcie cały proces skrócono o ponad 4 lata w porównaniu do roku 2008. Obecnie postępowanie upadłościowe w Czechach trwa nieco ponad 2 lata, podczas gdy w Polsce to około 3 lata.

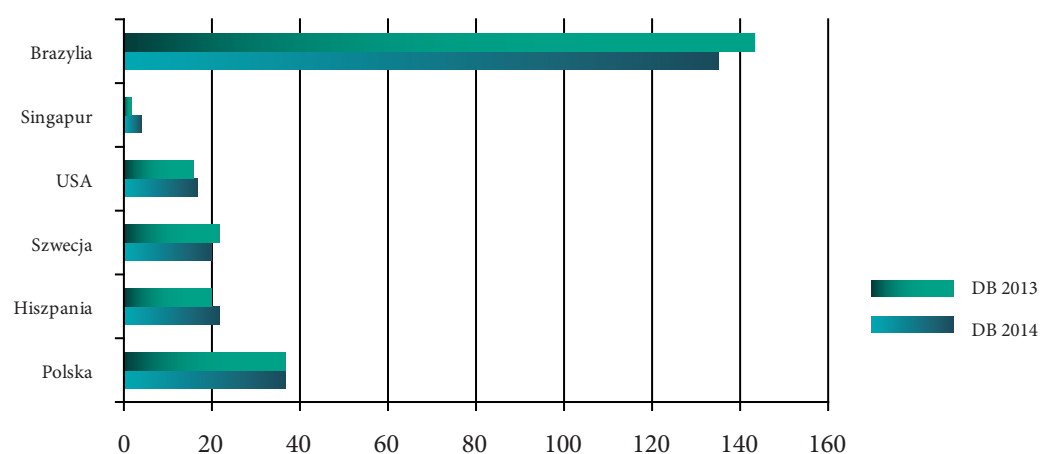
W tegorocznym rankingu Banku Światowego zajmujemy 37 miejsce, wyprzedzając Słowację (38 miejsce), Bułgarię (92 miejsce) oraz Węgry (70). Zdecydowanie łatwiej jest się wycofać z prowadzonej działalności w większości z analizowanych krajów. Daleko nam jednak do naszych zachodnich sąsiadów – Niemców, którzy zajęli 13 miejsce. Postępowanie upadłościowe trwa tam niewiele ponad 1 rok.

Tabela 9: Likwidacja działalności gospodarczej w Polsce na przestrzeni lat

ROZNIK RAPORTU DOING BUSINESS	DB 2009	DB 2010	DB 2011	DB 2012	DB 2013	DB 2014
Pozycja w rankingu	..	..	74	87	37	37
Czas trwania postępowania (w latach)	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0
Koszt (%majątku)	15	15	15	15	15	15
Stopień odzyskiwalności należności (w centach na 1 dolara)	34.1	34.1	35.8	31.5	54.5	54,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu *Doing Business 2014*.

Rysunek 16: Likwidacja działalności gospodarczej w Polsce na tle wybranych krajów
– miejsce w rankingu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu *Doing Business 2012 – 2013*.

W kwestii postępowania likwidacyjnego należy zdecydowanie poprawić efektywność procedur, a zatem skrócić czas, zmniejszyć koszty oraz zwiększyć odzyskiwalność zainwestowanego kapitału, m.in. poprzez usprawnienie syndykatury.

Podsumowując powyższe zestawienia można stwierdzić, że Polska, w analizowanych kategoriach prowadzenia działalności gospodarczej nie odnotowała w minionym roku spektakularnych zmian. Niewielki awans w rankingach należy wiązać bardziej z pogorszeniem sytuacji w innych krajach i lekką zmianą metodologii oceniania. Warty podkreślenia jest fakt, iż Polska zajmuje w wielu rankingach gorszą pozycję niż pozostałe państwa byłego bloku wschodniego. Często wypadamy słabiej niż nie tylko Czechy i Węgry, ale również państwa na ogół gorzej postrzegane, jak Bułgaria czy Mołdawia.

2.3 Wolność gospodarcza w Polsce na tle wybranych krajów – porównanie

Według indeksu **wolności gospodarczej**, przygotowywanego wspólnie przez *The Heritage Foundation* i *The Wall Street Journal* Polska znalazła się na 50 miejscu na świecie (186 badanych krajów) oraz 23 wśród państw europejskich, co oznacza, iż pozostajemy krajem „umiarkowanie wolnym”. W porównaniu do zeszłorocznego zestawienia nasz kraj awansował o 7 oczek. Wskaźnik wolności gospodarczej dla Polski wynosi 67 punktów. Dla porównania ten sam wskaźnik dla świata wynosi 60,3. Wskaźnik liderów tego zestawienia przekracza 80. Łącznie Polska poprawiła wynik w 6 z 10 wolności analizowanych przez *The Heritage Foundation*. Znacząca poprawa nastąpiła głównie w łatwości prowadzenia biznesu dzięki deregulacji zawodów oraz w barierach inwestycyjnych, gdzie uproszczono procedury związane z wydawaniem pozwoleń na budowę. Pod względem **wolności prowadzenia biznesu** uzyskaliśmy 70,1 punkta, uzyskując 75 pozycję. Za największe problemy uznano nieprzewidywalność regulatorów, uznaniowość i nieobiektywność decyzji urzędniczych, powolny system sądownictwa oraz ogromną liczbę regulacji związanych z zatrudnieniem pracowników. W regionie Europy Środkowej i Wschodniej najwyższą pozycję ma Estonia (4. miejsce w Europie). Wysoko są Niemcy (8. pozycja), Litwa (11. pozycja) i Czechy (15. pozycja). Za nami pozostają Węgrzy, Słowacy i Ukraina. Wśród państw Europy Środkowej i Wschodniej zajmujemy 7 miejsce na 10 analizowanych gospodarek.

Raport *The Heritage Foundation* analizuje także **wolność monetarną**, którą z kolei eksperci ocenili na poziomie podobnym do średniej UE, m.in. z uwagi na implementację ogólnospółnotowych dyrektyw. Polska uzyskała wskaźnik 77,8, co jest wynikiem lepszym od zeszłorocznego zaledwie o 0,1 punkta. Pod tym względem zajmujemy 66 pozycję, a więc gorszą niż jeszcze przed rokiem (64 miejsce). Poziom **wolności finansowej** w Polsce eksperci ocenili na 70 punktów, przyznając nam 19 pozycję, czyli o 1 miejsce gorzej niż w ubiegłym roku. Niezmiennie wysoko jest natomiast oceniana swoboda w handlu. Polska zajmuje 11 miejsce, czyli nieco lepiej niż w zestawieniu z poprzedniego roku (12).

Za kraje wolne gospodarczo *The Heritage Foundation* uznaje tylko 6 krajów na świecie: Kanadę, Hongkong, Singapur, Australię, Nową Zelandię oraz Szwajcarię. Spośród państw europejskich w pierwszej dziesiątce znalazła się również Irlandia oraz Dania. Warto także zwrócić uwagę, iż na 11. miejscu analitycy *The Heritage Foundation* plasują Estonię (75,9)

2.4 Uwagi końcowe

Miniony rok był kolejnym w którym odnotowaliśmy lekką poprawę warunków prowadzenia działalności gospodarczej. Kluczowe analizy, zestawienia i raporty oceniają polską gospodarkę jako umiarkowanie wolną, plasując ją w pierwsze 50 krajów w których najlepiej prowadzi się biznes. W ciągu 20 ostatnich lat wprowadzono wiele reform, które odciążyły działalność polskich przedsiębiorców. Warto wskazać tutaj na reformy strukturalne, m.in. liberalizację handlu, prywatyzację, wdrożenie konkurencyjnie niskiej stawki podatku od osób prawnych oraz deregulację (III ustawa deregulacyjna

weszła w życie w styczniu 2013 roku). Dzięki temu Polska uzyskała w tym roku najwyższy wskaźnik wolności gospodarczej od początku prowadzenia statystyk dla naszego kraju przez *The Heritage Foundation*. Przytoczone dane i pozycje w międzynarodowych rankingach nie powinny jednak przysłonić faktycznych problemów i trudności z jakimi muszą borykać się każdego dnia polscy przedsiębiorcy. Polskę można bowiem określić jako kraj nadal przesadnie zbiurokratyzowany, z rozrośniętą i niewydajną administracją. Należy podkreślić, że polski system administracyjny – gospodarczy z tak dużą liczbą niepotrzebnych procedur i przeciągającymi się postępowaniami administracyjnymi jest wysoce korupcyjny.

Wielokrotnie postulowane przez ZPP uproszczenie systemu fiskalno – prawnego powinno się m.in. przyczynić do obniżenia wskaźników korupcji. Jak wiadomo bowiem, wskaźniki biurokratyzacji oraz korupcji wykazują wysoką pozytywną korelację pomiędzy sobą. Im niższa skala wolności gospodarczej tym zwykle bardziej skorumpowany jest kraj. Natomiast im mniej procedur, tym mniej potencjalnych możliwości do działań korupcyjnych. W corocznym zestawieniu najbardziej skorumpowanych krajów na świecie, przygotowywanym przez *Transparency International*, Polska zajmuje 38 miejsce na 177 państw. Dla porównania państwa skandynawskie, w których procedury biurokratyczne ogranicza się do minimum, należą do najmniej skorumpowanych krajów na świecie. Jest wysoce prawdopodobne, bazując na doświadczeniach powyżej przytoczonych krajów, że likwidacja przesadnej biurokracji doprowadziłyby do znacznego zmniejszenia korupcji, a tym samym do oszczędności i powstania środowiska przyjaznego biznesowi i rozwojowi gospodarczemu.

III

BADANIA WŁASNE ZPP

3.1 Busometr – indeks nastrojów gospodarczych MSP

Związek Przedsiębiorców i Pracodawców oraz Dom Badawczy Maison prowadzą badania wśród reprezentatywnej pod względem ilości zatrudnianych pracowników próby małych i średnich firm w Polsce (do 250 zatrudnionych) dotyczące koniunktury gospodarczej. Busometr ZPP jest publikowany co kwartał.

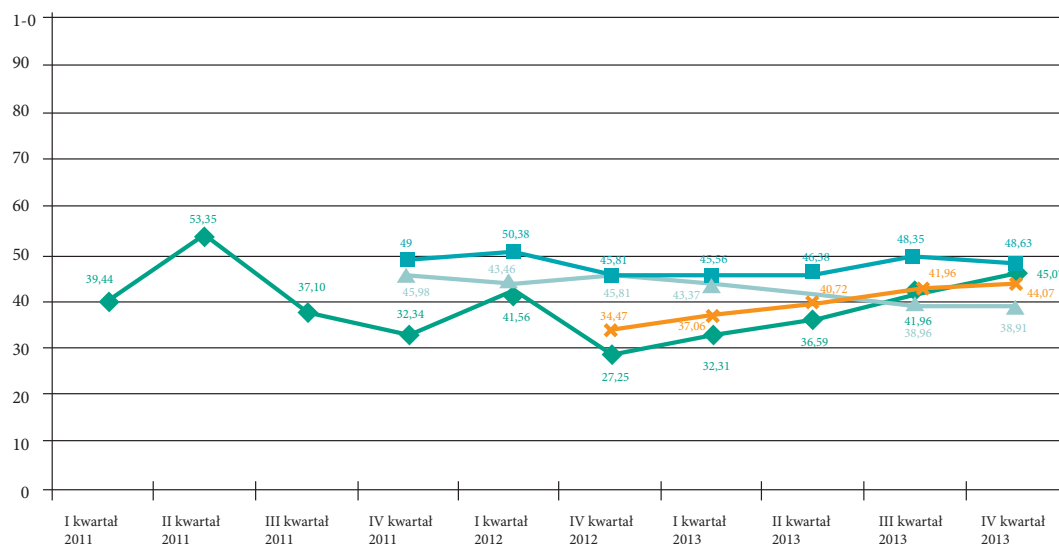
Busometr – Indeks Nastrojów Gospodarczych MSP jest wskaźnikiem pokazującym stopień optymizmu małych i średnich przedsiębiorstw oraz ich planowane działania w perspektywie najbliższych dwóch kwartałów.

Na wartość Indeksu Busometr wpływ mają trzy komponenty:

- Koniunktury gospodarczej
- Rynku Pracy (Płace i Zatrudnianie)
- Inwestycji

Wartość każdego z komponentów mieści się w przedziale od 0 do 100.

Wyniki Busometru poniżej 50 oznaczają pesymistyczne nastroje przedsiębiorców, a powyżej 50 – ich optymizm.

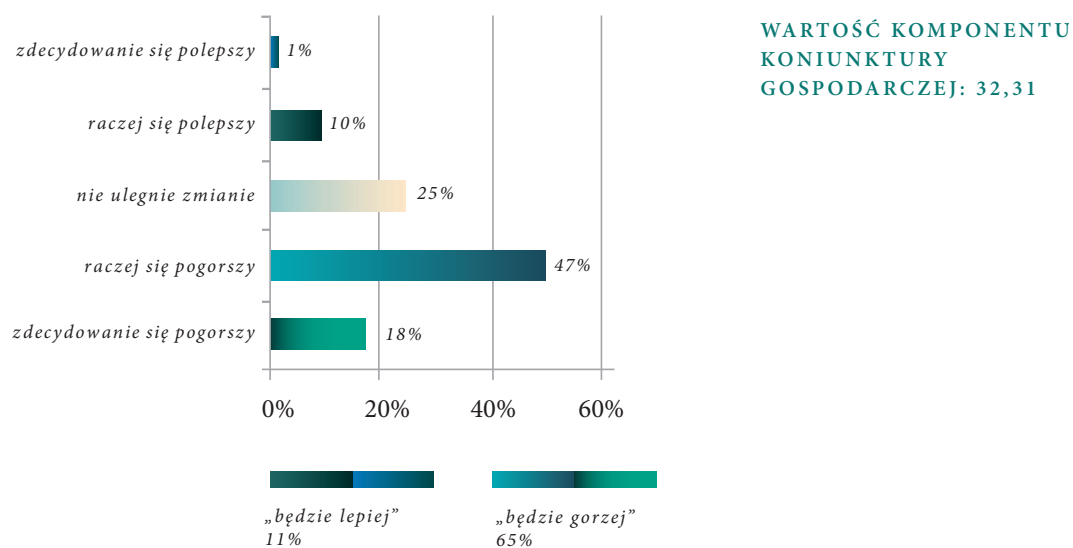

Wyniki Busometru w I kwartale 2013 r. dla komponentu „Koniunktura Gospodarcza”

Czy Pani/Pana zdaniem koniunktura gospodarcza w najbliższych miesiącach?

KOMPONENT „KONIUNKTURA GOSPODARCZA”

Czy Pani / Pana zdaniem koniunktura gospodarcza w najbliższych miesiącach?

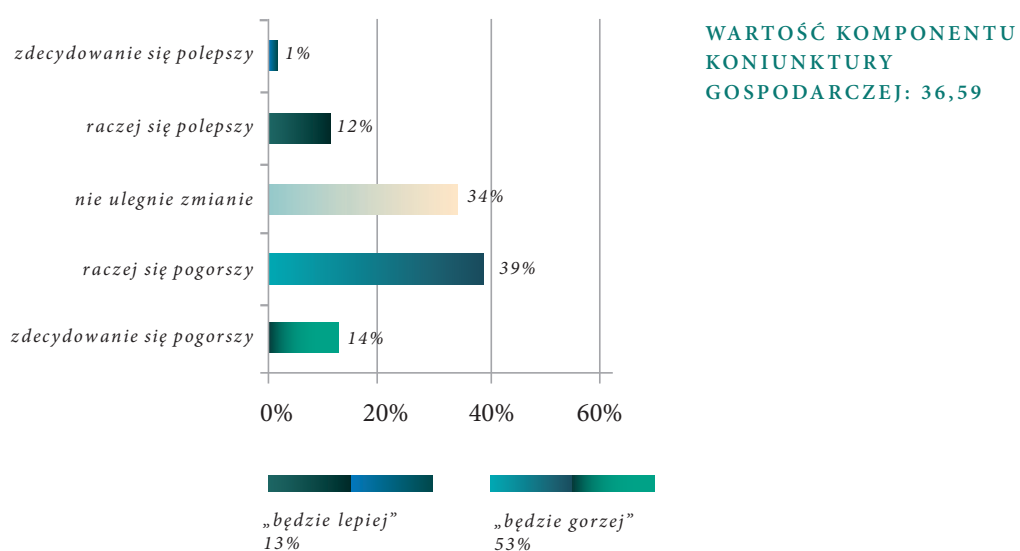
Wskaźnik barometru koniunktury gospodarczej został utworzony poprzez wyciągnięcie średniej arytmetycznej z odpowiedzi i przyjmuje wartości od 0 do 100. Wyniki poniżej 50 oznaczają skłanianie się ku negatywnej ocenie, a powyżej 50 ku pozytywnej.

Wyniki Busometru w II kwartale 2013 r. dla komponentu „Koniunktura Gospodarcza”

Czy Pani/Pana zdaniem koniunktura gospodarcza w najbliższych miesiącach?

KOMPONENT „KONIUNKTURA GOSPODARCZA”

Czy Pani / Pana zdaniem koniunktura gospodarcza w najbliższych miesiącach?

Wskaźnik barometru koniunktury gospodarczej został utworzony poprzez wyciągnięcie średniej arytmetycznej z odpowiedzi i przyjmuje wartości od 0 do 100. Wyniki poniżej 50 oznaczają skłanianie się ku negatywnej ocenie, a powyżej 50 ku pozytywnej.

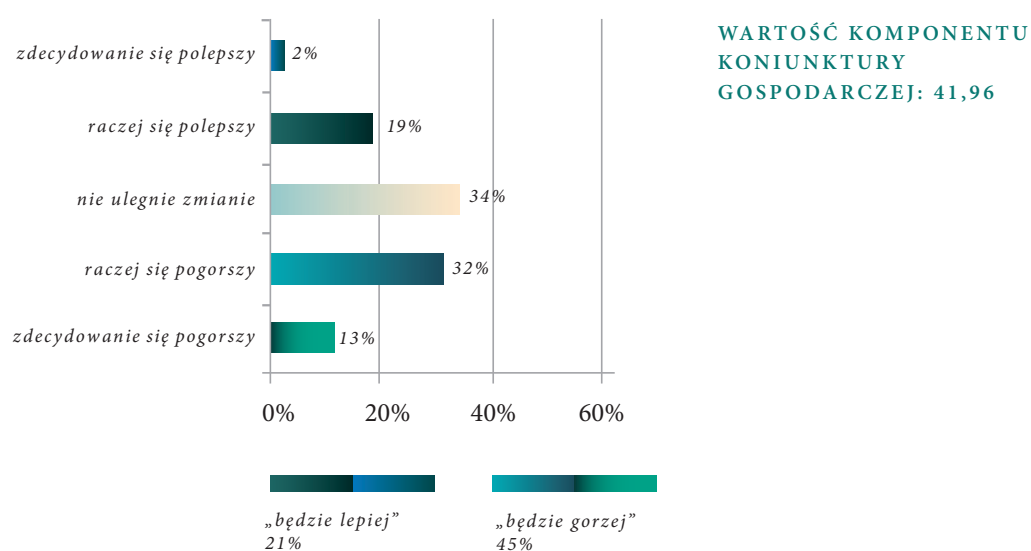
Badanie zostało przeprowadzone na reprezentatywnej próbie przedsiębiorców z sektora MSP. Total N=550. Metoda: CAWI.

Wyniki Busometru w III kwartale 2013 r. dla komponentu „Koniunktura Gospodarcza”

Czy Pani/Pana zdaniem koniunktura gospodarcza w najbliższych miesiącach?

KOMPONENT „KONIUNKTURA GOSPODARCZA”

Czy Pani / Pana zdaniem koniunktura gospodarcza w najbliższych miesiącach?

Wskaźnik barometru koniunktury gospodarczej został utworzony poprzez wyciągnięcie średniej arytmetycznej z odpowiedzi i przyjmuje wartości od 0 do 100.

Wyniki poniżej 50 oznaczają skłanianie się ku negatywnej ocenie, a powyżej 50 ku pozytywnej.

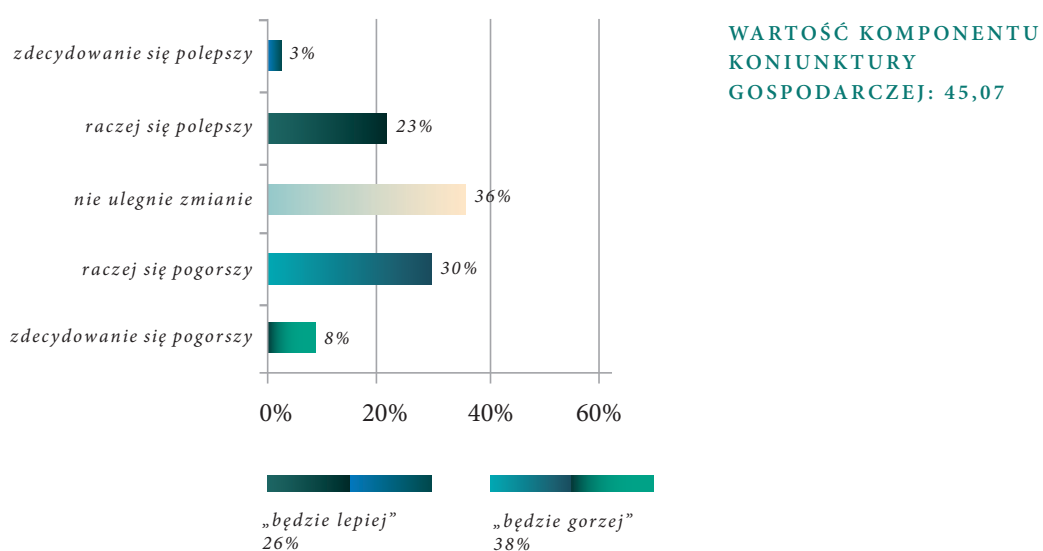
Badanie zostało przeprowadzone na reprezentatywnej próbie przedsiębiorców z sektora MSP. Total N=576. Metoda: CAWI.

Wyniki Busometru w IV kwartale 2013 r. dla komponentu „Koniunktura Gospodarcza”

Czy Pani/Pana zdaniem koniunktura gospodarcza w najbliższych miesiącach?

KOMPONENT „KONIUNKTURA GOSPODARCZA”

Czy Pani / Pana zdaniem koniunktura gospodarcza w najbliższych miesiącach?

Wskaźnik barometru koniunktury gospodarczej został utworzony poprzez wyciągnięcie średniej arytmetycznej z odpowiedzi i przyjmuje wartości od 0 do 100.

Wyniki poniżej 50 oznaczają skłanianie się ku negatywnej ocenie, a powyżej 50 ku pozytywnej.

Badanie zostało przeprowadzone na reprezentatywnej próbie przedsiębiorców z sektora MSP. Total N=501. Metoda: CAWI.

BIBLIOGRAFIA

- Botero Juan, Djankov Simeon, La Porta Rafael, Lopez – de – Silanes Florencio, Shleifer Andrei, 2004, „The Regulation of Labor”, *Quarterly Journal of Economics*
- Beldowski J., *Administracja przyjazna przedsiębiorcom*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2011
- Beldowski J., Devictor X., Piątkowski M., *Jak jeszcze bardziej podskoczyć w Doing Business*, Wyborcza.biz 2012
- Card David, Krueger Alan, 1994, „Minimum Wages and Employment: a Case Study of the New Jersey and Pennsylvania Fast Food Industries”, *American Economic Review*
- Card David, Krueger Alan, 2000, „Minimum Wages and Employment: a Case Study of the Fast – Food Industry in New Jersey and Pennsylvania: Reply”, *American Economic Review*
- Central and Eastern Europe Economic Scorecard. A sustainable future in a great region*, PwC 2013
- Corruption Percetpion Index*
- Djankov Simeon, La Porta Rafael, Lopez – de – Silanes Florencio, Shleifer Andrei, 2002, „The Regulation of Entry”, *Quarterly Journal of Economics*
- Djankov Simeon, La Porta Rafael, Lopez – de – Silanes Florencio, Shleifer Andrei, 2003, „Courts”, *Quarterly Journal of Economics*
- Djankov Simeon, McLiesh Caralee, Shleifer Andrei, 2007, „Private Credit in 129 Countries”, *Journal of Financial Economics*
- Djankov Simeon, La Porta Rafael, Lopez – de – Silanes Florencio, Shleifer Andrei, 2008, „The Law and Economics of Self – Dealing”, *Journal of Financial Economics*
- Djankov Simeon, Freund Caroline, Pham Cong, 2008, „Trading on Time”, *Review of Economics and Statistics*
- Djankov Simeon, Hart Oliver, McLiesh Caralee, Shleifer Andrei, „Debt Enforcement Around the World”, *Journal of Political Economy*
- Djankov Simeon, Ganser Tim, McLiesh Caralee, Ramalho Rita, Shleifer Andrei, w druku, „The Effect of Corporate Taxes on Investment and Entrepreneurship”, *American Economic Journal*
- Dube Arindrajit, Suresh Naidu, Reich Michael, 2007, „The Economics Effects of a Citywide Minimum Wage”, *Industrial and Labor Relations Review*
- Dz.U z dnia 14 sierpnia 2009 r. Nr 128 poz. 1057., „ Ustawa o zmianie ustawy budżetowej na rok 2009”
- Dz.U z 2007 r. Nr 155 poz 1095, z późn. zm., Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. „O Swobodzie Działalności Gospodarczej”
- Gwartney James, Lawson Robert, Hall Joshua, Grubel Herbert, de Haan Jakob, Sturm Jan – Egbert, Zandberg Eelco, 2009, „Economic Freedom of the World 2009 Annual Report”, *Fraser Istitute*
- Klimat inwestycyjny w Polsce. Raport z badania przeprowadzonego przez TNS Pentor*, PAliIZ 2011
- Komisja Europejska: Stagnacja gospodarki UE, wzrost polskiego PKB*, Newsweek.pl,
- Legatum Prosperity Index
- Mas – Colell Andreu, Whinston Michael, Green Jerry, 1995, „Microeconomic Theory”, *Oxford University Press*
- Miller Terry, Holmes Kim, Kim Anthony, Markheim Daniella, Roberts James, Walsh Caroline, 2010, „2010 Index of Economic Freedom”, *The Heritage Foundation*
- Ministerswo Gospodarki, Trzecia ustawa de regulacyjna*, Warszawa 2013
- Neumark David, Wascher William, 1992, „Employment Effects of Minimum and Subminimum Wages: Panel Data on State Minimum Wage Laws”, *Industrial and Labor Relations Review*
- Neumark David, Wascher William, 2007, „Minimum Wages, the Earned Income Tax Credit and Employment: Evience from Post – Welfare Reform Era”, *NBER Working Paper 12915*
- OECD, 2010, „OECD Economic Surveys: Poland 2010”, *OECD Press*
- Ministerstwo Gospodarki, *Przedsiębiorczość w Polsce 2013*, 2013
- Sullivan Arthur, Sheffrin Steven, 2003, „Economics: Principles in Action”, *Pearson Prentice Hall*
- Varian Hal, 1992, „Microeconomic Analysis”, *W. W. Norton & Company*
- The World Bank, 2009, *Doing Business 2010: Reforming Through Difficult Times*, *Palgrave Macmillan*
- The World Bank, 2008, „Doing Business 2009”, *Palgrave Macmillan*
- The World Bank, 2007, „Doing Business 2008”, *The World Bank Group*
- The World Bank, 2006, „Doing Business 2007: How to Reform”, *The World Bank Group*
- The World Bank, 2006, „Doing Business in 2006: Creating Jobs”, *The World Bank Group*
- The World Bank, 2005, „Doing Business in 2005: Removing Obstacles to Growth”, *Oxford University Press*
- The World Bank, 2004, „Doing Business in 2004: Understanding Regulation”, *Oxford University Press*
- The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, *Doing Business 2014: Understanding the Regulations for small and Medium-Size Enterprises*, 2013
- Transparency International
- World Economic Forum, *Global Competitiveness Report 2012 – 2013*
- Żołnierski Aleksander, Balcerowicz Ewa, Bernatt Maciej, Flis Radosław, Gadomski Witold, Geller Maciej, Kolarska – Bobińska Lena, Łapiński Jacek, Orłowska Joanna, Skoczny Tadeusz, Śpiewak Paweł, Tarnawa Anna, Węclawska Dorota, Wolański Robert, Wyżnikiewicz Bohdan, Zadura – Lichota Paulina, 2009, „Raport o Stanie Sektora Małych i Średnich Przedsiębiorstw w Polsce w Latach 2007 – 2008”, *Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości*

Warsaw Enterprise Institute | Fundacja Związku Przedsiębiorców i Pracodawców

ul. Krakowskie Przedmieście 6 | 00-325 Warszawa

www.wei.org.pl